

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Sami Suorsa

RAHANPESUN JA TERRORISMIN
RAHOITUKSEN
ILMOITUSVELVOLLISUUS

Liiketalous ja matkailu
2012

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Sami Suorsa
Opinnäytetyön nimi	Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ilmoitusvelvollisuus
Vuosi	2012
Kieli	suomi
Sivumäärä	52
Ohjaaja	Marika Teirfolk-Naarmala

Opinnäytetyöni tavoitteena oli antaa lukijalle tietoa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ilmoitusvelvollisuudesta. Kerron myös, ketkä ovat ilmoitusvelvollisia, koska ilmoitus pitää tehdä ja ketkä valvovat rahanpesua Suomessa. Työssä paneudutaan ilmoitusvelvollisen velvoitteisiin ja toimiin, kun epäillään asiakasta rahanpesusta tai terrorismin rahoituksesta. Käsittelen myös rahanpesuun ja terrorismin rahoituksen liittyvää lainsäädäntöä.

Työni perustuu suurilta osin hallituksen esitykseen (25/2008) laki rahanpesusta ja terrorismin rahoituksen selvittämisestä ja estämisestä. Rahanpesulailla on myös suuri osa työtäni ja sitä olen työssäni tutkinut. Lähteinä olen käyttänyt paljon rahanpesun selvittelykeskuksen materiaalia. Uusi rahanpesulaki 1.8.2008, korvasi vanhan 1.6.2003 tulleen lain. Uudessa laissa on esimerkiksi aiempaa laajempi asiakkaan tuntemisvelvollisuus ja riskiperusteisen seurannan vaatimus.

Uudella rahanpesulailla haluttiin laajentaa ilmoitusvelvollisen asiakkaan tuntemisvelvollisuutta ja riskiperusteisen seurannan vaatimus. Lisäyksenä vanhaan rahanpesulakiin tuli myös uusien viranomaistahojen liittyminen ilmoitusvelvoitteen piiriin. Uutena asiana tuli myös veroneuvontaa harjoittavien ilmoitusvelvollisuus epäilyttävistä liiketoimista.

ABSTRACT

Author	Sami Suorsa
Title	Reporting of money laundering and financing terrorism
Year	2012
Language	Finnish
Pages	52
Name of Supervisor	Marika Teirfolk-Naarmala

The goal of my thesis was to give information to the reader about reporting of money laundering and financing terrorism. I'm also telling about, who are reporter, when him must report and who guards money laundering. In my thesis I'm researching what reporter must to do if he is suspecting money laundering and financing terrorism. I'm also dealing with legislation of money laundering and financing terrorism.

My thesis is mainly based on the Government Bill (25/2008) on Legislation for the Money laundering and financing terrorism. Legislation for the Money laundering has a big part of my thesis and I have research this subject. I have used as sources rahanpesun selvittelykeskus material. The new Legislation for money laundering replaces the old Legislation for Money laundering. There is earlier wider due diligence of client and requirement of risk-based assessment.

The new Legislation for Money laundering was to extend the disclosure requirement of customer due diligence and requirement of risk-based assessment. In addition to the old Legislation for Money laundering also became an official entity of the new accession to the notification of obligation. Another new thing was to tax advice in carrying out the notification of suspicious transactions.

Keywords money laundering, reporting, financing terrorism,
legislation of money laundering, reporter

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
1.1	Työn tavoitteet.....	6
1.2	Tutkimusongelma ja metodi.....	6
1.3	Työn rajaus	7
2	RAHANPESU	8
2.1	Rahanpesurikokset	11
2.1.1	Tuottamuksellinen rahanpesu.....	12
2.1.2	Törkeä rahanpesu	13
2.1.3	Salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi	14
2.1.4	Rahanpesurikkomus	15
2.2	Rahanpesun esirikokset.....	16
2.2.1	Rikoksella hankittu omaisuus	16
2.2.2	Osallisuus esirikokseen	17
2.2.3	Esirikokseen osallisen tekemät rahanpesutoimet.....	18
2.3	Rahanpesun vaiheet.....	18
2.4	Itsepesu.....	19
3	TERRORISMIN RAHOITUKSEN TORJUNTA.....	21
3.1	Yleistä	21
3.2	Suomen terrorismin rahoitusta koskeva lainsäädäntö	21
3.3	Rahanpesun selvittelykeskuksen rooli terrorismin rahoituksen torjunnassa	23
4	RAHANPESUA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ JA ASETUKSET	24
4.1	Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä	24
5	RAHANPESUN ILMOITUSVELVOLLISUUS	25
5.1	Ilmoitusvelvolliset.....	25
5.1.1	Elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt	25
5.1.2	Vakuutusyhtiöt sekä luotto- ja rahoituslaitokset	25

5.1.3	Rahapeliyhteisöt.....	27
5.1.4	Kirjanpito, tilintarkastus ja veropalvelu yhteisöt	28
5.1.5	Asianajajat ja oikeuspalveluita tarjoavat.....	28
5.2	Ilmoitusvelvollisilla töissä olevien koulutus ja suojeleminen.....	31
5.3	Asiakkaan tunteminen.....	32
5.3.1	Yleisesti.....	32
5.3.2	Asiakkaan tuntemisen tasot ja riskiperusteinen arviointi.....	33
5.4	Asiakkaan tunnistaminen	35
5.4.1	Asiakkaan tunnistamisen pääperiaatteet	35
5.4.2	Henkilöllisyyden todentamisasiakirjat	36
5.5	Tuntemistietojen säilytyksen kesto	38
5.6	Tosiasiallinen edunsaaja.....	38
5.7	Selonottovelvollisuus ja huolellisuusvelvonta.....	39
6	ILMOITUSVELVOLLISUUS	41
6.1	Epäilyttävä liiketoimi.....	41
6.2	Rahanpesuilmoituksen sisältö	42
6.3	Liiketoimen keskeyttäminen	43
7	RAHANPESUNVALVONTA SUOMESSA JA LAIMINLYÖNNIN SEURAAMUKSET	44
7.1	Valvontaviranomaiset.....	44
7.2	Valvontaviranomaisten tarkastusoikeus ja pakkokeinot.....	44
7.3	Rahanpesun selvittelykeskus.....	45
7.4	Seuraamukset ilmoitusvelvollisen laiminlyönnistä.....	46
8	YHTEENVETO	48
9	OPINNÄYTETYÖ PROSESSISTA	50
	LÄHTEET.....	51

1 Johdanto

1.1 Työn tavoitteet

Työni aihe on rahanpesun ja terrorismin rahoituksen ilmoitusvelvollisuus. Sain työhöni aiheen ollessani työharjoittelussa Vaasan hovioikeudessa. Siellä kävin kuuntelemassa professori Jussi Tapanin luentoa rahanpesusta. Aihe kuulosti todella mielenkiintoiselta ja päätin valita rahanpesun opinnäytetyöni aiheeksi. Aluksi en keksinyt kuinka rajaisin työtäni, mutta lukiessani sattumalta asianajajien ilmoitusvelvollisuudesta eräästä artikkelista, mielenkiintoni heräsi juuri rahanpesun ilmoitusvelvollisuutta kohtaan. Aihe kuulosti erittäin mielenkiintoiselta tutkimuskohteelta. Työni tavoitteena on antaa laaja kuva rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ilmoitusvelvollisuudesta, keitä se koskee, ketkä ovat ilmoitusvelvollisia ja mihin tehdään ilmoitus jos epäillään rahanpesua tai terrorismin rahoitusta. Kerron myös yleisesti rahanpesusta, siihen liittyvästä lainsäädännöstä ja siitä ketkä rahapesua Suomessa valvoo.

1.2 Tutkimusongelma ja metodi

Työni perustuu suurilta osin lakiin rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä 18.7.2008/503 sekä hallituksen esitykseen (25/2008). Lisäksi olen käyttänyt työssäni paljon rahanpesun selvittelykeskuksen materiaalia sekä asianajajille suunnattua sivustoa rahanpesun ilmoitusvelvollisuudesta. Laki rahanpesun selvittämisestä tuli voimaan 1.6.1998. Sitä muutettiin olennaisesti 1.6.2003 voimaan tulleella rahanpesun ja estämisestä selvittämisestä tulleella lailla. Uusi laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisesta ja estämisestä ja selvittämisestä tuli voimaan 1.8.2008. Uuteen lakiin sisältyy muun muassa aiempaa laajempi asiakkaan tuntemisvelvollisuus ja riskiperusteisen seurannan vaatimus. Näiden lakien avulla olen tutkinut tutkimusongelmaani eli rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ilmoitusvelvollisuutta. Ilmoitusvelvollisuus koskee hyvin monia eri tahoja ja uudella lainsäädännöllä on pyritty selkeyttämään eri tahojen ilmoitusvelvollisuutta. Aiemman lain mukaan ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti oli rangaistavaa rahanpesuna. Tässä tuli kuitenkin ristiriita, koska ilmoitusvelvollista rangaistiin laittomasta rahanpesusta

jos hän ei ollut tehnyt ilmoitusta epäilyistään. Myöhemmin saattoi osoittautua, ettei rahanpesua ollut tapahtunutkaan. Tällaiset ristiriidat on pyritty selkeyttämään uuden rahanpesulain avulla. Olen tutkinut työtäni eri lähteiden kautta, lähinnä rahanpesun selvittelykeskuksesta saatavien lähteiden kautta ja referoimalla rahanpesulakia. Tämän niin kutsutun kirjoituspöytä tutkimuksen avulla olen kerännyt tärkeimmät pääkohdat eri lähteistä ja muodostanut niistä yhteisen kokonaisuuden. Näiden avulla olen lähestynyt tutkimusongelmaani ja hakenut tietoa siitä ja ratkaisua.

1.3 Työn rajaus

Pyrin selvittämään opinnäytetyössäni ketkä kaikki ovat ilmoitusvelvollisia ja miten ilmoitusvelvolliset on velvoitettuja kouluttamaan työntekijöitään ja suojelemaan heitä. Lisäksi tutkin asiakkaan tuntemista koskevia asioista, kuten riskiperusteista arviointia, tosiasiallisen edunsaajan tuntemista, selonottovelvollisuutta ja asiakkaan tuntemisen tasoa. Lisäksi perehdyn ilmoitusvelvollisuuteen epäilyttävästä liiketoimesta, rahanpesuilmoituksen sisältöön ja salassapitovelvollisuuteen. Viimeisenä kohteena työssäni on, että ketä ilmoitusvelvollisia valvoo Suomessa ja millaisia tahoja kuuluu rahanpesun valvontaviranomaisiin. Olen rajannut työni Suomen lainsäädännön piiriin kuuluvasta ilmoitusvelvollisuudesta. Ulkomaista lainsäädäntöä en ole juuri työssäni tutkinut vaan ainoastaan kotimaista lainsäädäntöä rahanpesun suhteen. Mielestäni kotimaan lainsäädäntö oli hyvä rajaus aiheen selvyuden kannalta. Työni koostuu kolmesta eri osa-alueesta. Ensimmäiseen kuuluvat rahanpesuun liittyvät yleiset asiat, toiseen kuuluu tutkimusongelmani eli ilmoitusvelvollisuus ja kolmanteen rahanpesun valvonta Suomessa. Näistä kolmesta osa-alueesta olen luonut kokonaisuuden työlleni. Työni loppuun olen lisännyt omat mielipiteeni koko prosessin kulusta.

2 RAHANPESU

Rikoksella hankittua omaisuutta, jonka alkuperä pyritään häivyttämään tai salaamaan jollain toimella, kutsutaan rahanpesuksi. Tällä tavoin pyritään salaamaan omaisuuden alkuperä, joka on yleensä laitton. Salaaminen johtuu puolestaan siitä, ettei tekijä saa rangaistusta tai vahingonkorvausta. (Neira, Perämää & Vasara 2003: Rahanpesurikokset oikeuskäytännössä II: 1.)

”Rahanpesuun syyllistyy rikoslain 32 luvun 6 §:n mukaan se, joka ottaa vastaan, käyttää, muuntaa, luovuttaa siirtää tai välittää rikoksella hankittua omaisuutta, rikoksen tuottamaa hyötyä tai näiden tilalle tullutta omaisuutta peittääkseen tai omaisuuden laittoman alkuperän tai avustaakseen rikoksentekijää välttämään rikoksen oikeudelliset seuraamukset”. Rikokseen syyllistyy se henkilö, joka usein peittää tai häivyttää rikoksella hankitun omaisuuden, tämän teon tuottaman hyödyn tai näiden tilalle tulleen omaisuuden todellisen luonteen. Alkuperään, sijaintiin, tai rahanpesuun kohdistuva määräämistoimi tai avustus henkilöä kohtaan tällaisessa peittämisessätoimessa tai häivyttämisessä katsotaan rikokseksi myös. Avustus peittämisessä tai häivyttämisessä on hankala yleensä näyttää toteen. (Keskusrikospoliisi/Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 3.)

Rikoksella hankitun omaisuuden alkuperän häivyttämäminen tai peittäminen ovat rahanpesun kaksi ensisijaista tunnussanaa ja ne liittyvät aina rahanpesuun. Esirikos on aina ensimmäinen asia mikä rahanpesussa tapahtuu ja voikin sanoa, että ilman esirikosta, ei voi tapahtua rahanpesua. Esirikos voi olla mikä tahansa rikos ja näin ollen rikoksella hankittu omaisuus voi olla ihan mistä tahansa. Vain mielikuvitus on rajana. Suurin osa täällä meillä Suomessa pestävästä rahasta on peräisin talousrikollisuudesta. Tämä tieto perustuu Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomukseen vuodelta 2007. Toinen suuri ja keskeinen pestävän rahan lähde on huumausainerikollisuus. Nämä kaksi rikosta ovat kärjessä sen takia, koska niissä on kyseessä yleensä erittäin suuri summa jonka rikollinen yrittää häivyttää. Isoista summista yleensä herää epäily, että ne on hankittu rikollisin keinoin. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 3.)

Ulkomailla tehdyillä rikoksilla saatua rahaa pestään nykyään paljon Suomessa. Tämä tarkoittaa sitä, että pestävä raha kulkee Suomen kautta käteisenä tai sitten sähköisessä muodossa. Tämän takia voikin hyvin sanoa, että rahanpesu on kansainvälistä rikollisuutta. Suomi on saanut huonoa mainetta juuri lainsäädäntönsä takia, koska täällä on helppoa pestä rahaa. Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskus on arvioinut, että Suomen kautta kulkee vuosittain satoja miljoonia, ehkä jopa puoli miljardia euroa. Tämä summa on valtaisa ja osoittaa sen, että Suomea käytetään hyvin paljon pestävän rahan välikulkumaana. Esimerkiksi Venäjällä rikoksella hankittua rahaa pestään Suomessa ostamalla esimerkiksi kiinteistö tai maata Suomesta. Näin ollen Venäjän viranomaiset eivät voi asialle mitään ja Suomessa tämä ei ole laitonta, koska esirikosta ei ole Suomessa tapahtunut. (Neira, Perämaa & Vasara 2003: 1.)

Kun rikollinen saa pestyä rahaa ja saa näin ollen muutettua laittomat varat lailliseksi, voi hän rahoittaa saamillaan rahoilla esimerkiksi uusia rikoksia ja tällä tavoin hankkimaan itselleen huomattavaa omaisuutta. Kun tekijä saa rahanpesun onnistumaan, omaisuus näyttää laillisesti hankitulta eikä kukaan epäile asiaa tuolloin. Niin sanottu itsepesu ei ole vielä täällä Suomessa kriminalisoitu. Tässä tapauksessa tekijä voidaan tuomita alkurikoksesta, mutta ei varsinaisesta rahanpesurikoksesta. (Keskusrikospoliisi/Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 3.)

Koska sitten tietää, että kyseessä on rahanpesurikos? Ensimmäisenä kohtana on tietenkin tekijän tietoisuus varojen laittomasta alkuperästä. Jos tekijä on tehnyt esirikoksen ja näin ollen saanut laittomia varoja, on se edellytys rahanpesurikokselle. Toisena asiana on törkeä huolimattomuus varojen alkuperän suhteen. Tällöin tekijä ei piittaamattomuuttaan välitä varojen alkuperästä. Kolmantena yleensä on omaisuuteen ryhtyminen omaisuuden alkuperän peittämisen tai hävittämistarkoituksessa. Tämä tarkoittaa sitä, että ollaan jollain tavoin tekemisissä omaisuuden kanssa, jolla saadaan sen alkuperä häivytettyä. Kohteena voi olla myös jokin toimi jolla pyritään peittää rikoksella hankittu omaisuus. Rahanpesurikos tapahtuu myös, jos rahanpesijä on joku muu kuin rikoksentehtäjä. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 3-4.)

Aikaisemmin rahanpesusta tuleva rangaistus annettiin Rikoslain 32 luvun 1 §:n 2 momentin mukaisena kätkemisrikoksena. Kätkemisrikos ja rahanpesu erotettiin toisistaan sillä tavalla, että rahanpesu sai myös oman erillisen tunnusmerkistönsä lainsäädännössä. Tämä muutos tuli voimaan uuden lainsäädännön myötä. Tunnusmerkistöjen puolesta puhui se, että kätkemisrikoksen ja rahanpesun tyypilliset tekemuodot eroavat loppujen lopuksi paljon toisistaan ja näin ollen rahanpesulle täytyy luoda täysin uusi tunnusmerkistönsä. Erottamista tukivat tarve korostaa lainsäädännössä rahanpesun moitittavuutta ja merkitystä osana vakavaa järjestäytyntä rikollisuutta sekä lisäksi itsenäisistä rahanpesutunnusmerkistöistä kansainvälisessä yhteistyössä saatavat edut. (Neira, Perämaa & Vasara 2003 : 4.)

Itsenäisten tunnusmerkistöjen säätäminen rahanpesurikoksille oli myös keino selvittää perinteisen kätkemisrikoksen ja rahanpesun tunnusmerkistöjen eroa. Vanhan lain ollessa voimassa esiintyi käytännössä tapauksia, joissa lainsoveltajat virheellisesti tulkitsivat 1 §:n 2 momentin rahanpesusäännöksen olevan rajoitettu pykälän 1 momentissa lueteltuihin perinteisen kätkemisrikoksen esirikoksiin. Ongelmallista oli myös se, ettei aina ollut selvää, kumman tunnusmerkistön mukaan oli tuomittu, perinteisen kätkemisrikoksen vai rahanpesun. Tuomioiden perusteissa viitattiin usein ainoastaan Rikoslain 32 luvun 1 pykälään mainitsematta, kumpaa momenttia tarkoitettiin, tai törkeiden kätkemisrikosten osalta suoraan Rikoslain 32 luvun 2 §:ään. Etenkin tapaukset, jotka esirikoksensa puolesta sopivat perinteisen kätkemisrikoksen alaan, mutta joiden tekotapa olisi yhtä hyvin voitu määritellä rahanpesuksi, olivat ongelmallisia. (Neira, Perämaa & Vasara 2003: 4-5.)

Rahanpesuun voi syyllistyä kuka vain, ottaa vastaan, käyttää, muuntaa luovuttaa, siirtää tai välittää rikoksella hankittua omaisuutta ja tekijällä on tarkoitus peittää ja hävittää laittoman varan alkuperä. Rahanpesuun voi syyllistyä kuka tahansa henkilö ja se ei katso ikään eikä sukupuoleen. Laittomien varojen vastaanottamisella tarkoitetaan yleensä omaisuuden haltuun ottamista, tallelokeron avaamista tai oman tilinsä käytön sallimista rikollisten varojen säilyttämiseksi. Eli jos henkilö sallii oman tilinsä käytön laittoman omaisuuden säilyttämiseksi, vastaanottaa hän tällöin laittomia varoja. Laittoman omaisuuden luovuttamisella tarkoitetaan muun

muassa tilin avaamista ja että se luovutetaan edelleen esirikoksen tekijälle. Omaisuuden käyttämisellä tarkoitetaan omaisuuden nopeavauhtista häivyttämistä, kuten sijoittamista esimerkiksi osakkeisiin. Muuntamisella tarkoitetaan omaisuuden ostoa tai varojen vaihtamista toiseksi valuutaksi. Eli jos laitonta omaisuutta vaihdetaan esimerkiksi Ruotsin kruunuksi, muuntaa tekijä tällöin laitonta omaisuutta toiseen muotoon. Laittoman omaisuuden välittämällä tarkoitetaan puolestaan esimerkiksi kiinteistöjen tai arvopaperien välittämistä eteenpäin toiselle henkilölle ja niin että tekijä saa tästä taloudellista hyötyä. Rikoksella hankittua omaisuutta voidaan pitää myös rikoksen tuottamaman hyötynä tai näiden tilalle tullutta omaisuutta. Tämä omaisuus on luonnollisesti rikoksella hankittua. Rahanpesulle yleensä tyypillistä, että omaisuus muuttaa muotoaan jollain tavoin. Omaisuuden ei tarvitse kokonaisuudessaan olla peräisin rikoksesta tai rikoksista. Rahanpesun kohteena voi olla kaikenlaisia rikoshyötyjä, esimerkiksi tilittämättä jääneet verot voivat olla suuri rikoshyöty ja näin ollen voikin sanoa että rahanpesun kohde voi olla ihan mikä rikoshyöty tahansa. Tässä on yksi hyvin suuri syy minkä takia talousrikollisuuteen liittyy usein myös rahanpesua. Ennen kuin esirikos on täyttynyt, ei luonnollisesti rahanpesu jälkikäteenä tekona voi toteutua. (Keskusrikospoliisi/Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 4.)

2.1 Rahanpesurikokset

Rikoslaisissa rahanpesu on kriminalisoitu, Rikoslain 32 luvun 6 pykälässä. Kuten aiemmin on todettu, tekijä voi olla kuka tahansa ja tämän takia rahanpesurikoksen tekijäpiiriä ei ole millään tavalla rajoitettu. Yksi asia on kuitenkin rajattu pois, nimittäin Rikoslain 32 luvun 11 pykälällä itse esirikoksen tekoon osallistuneet henkilöt. Tämän samaisen kohdan mukaan mukaan rahanpesua ei sovelleta rikosten tekijän kanssa yhteistaloudessa asuvaan esimerkiksi vaimoa tai avopuolisoa, joka ainoastaan käyttää tai kuluttaa heidän taloutensa tavanomaisiin tarpeisiin hankkimaa omaisuutta eli tällä tarkoitetaan yleensä ruokaa tai muita yleistarpeellisia asioita. Tämä on mielestäni hyvin mielenkiintoinen näkökulma, mutta ymmärrettävä jos toinen yhteistaloudesta asuvista ei tiedä toisen rahanpesu teoista. Rahanpesurikoksen yleisin rangaistusasteikko on sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta. Tulevaisuudessa jos rahanpesurikollisuus kasvaa, uskon että myös rangaistusaste-

teikon kovenevan. Myös pelkkä rahanpesun yritys on säädetty nykyään rangaistavaksi. (<http://www.talousrikos.fi/tietoa/rahanpesurikokset/>)

2.1.1 Tuottamuksellinen rahanpesu

Tähän syyllistyy rikoslain 32 luvun 9 momentin mukaan se henkilö, joka törkeästi huolimattomuudesta ryhtyy 6 §:n mukaisiin toimiin. Tässä tapauksessa tekijä yleensä on tuomittava tuottamuksellisesta rahanpesusta, joko sakkoon tai vankeuteen. Vankeusrangaistus on enintään kaksi vuotta. Tämä on sellainen rikos, johon myös ilmoitusvelvollinen voi syyllistyä, jos hän toimii huolimattomasti. Tässä tapauksessa rikosentekijällä ei ole varmaa tietoa varojen alkuperästä, mutta hänen teko osoittaa törkeää huolimattomuutta ja piittaamattomuutta asiasta. Häntä ei välttämättä kiinnosta edes tietää, mistä omaisuuden alkuperä on lähtöisin. Tämä törkeä huolimattomuus voi olla pelkästään yksinkertaisesti ilmoitusvelvollisen laiskuutta. Huolimattomuutta arvioidaankin yleisesti, mitä tietoja tekijän tietoon on tullut ja muiden havaittavissa olevien seikkojen perusteella. Tuottamuksellinen rahanpesu ei kuitenkaan täyty siinä tapauksessa, kun ilmoitusvelvollinen on antanut asiakkaan ehdottaman epäilyttävän liiketoimen mennä läpi ja samalla hän on saattanut asian viranomaisten tutkittavaksi eli tehnyt rahanpesuilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle. Tuottamuksellinen rahanpesu ei täyty myöskään silloin, kun selvitys- ja ilmoitusvelvollisuus, joista kerrotaan myöhemmissä luvuissa, on täytetty eikä epäily rahanpesusta ole varsin vahva. Eli toisin sanoen asiasta ei ole näyttöä että rahanpesu olisi tapahtumassa. Tärkeintä koko rikosnimikkeessä onkin tutkia, onko huolellisuusvelvoitteita rikottu. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 4.)

Asiasta on myös finanssivalvonnan näkökulma. Tämän näkökulman mukaan valvottava voi syyllistyä tuottamukselliseen rahanpesuun esimerkiksi silloin, jos hän avustaa tai neuvoo asiakasta sijoitustoiminnassa, peiteyhtiöiden perustamisessa tai varojen siirrossa, vaikka olisi aihetta suhtautua epäillen asiakkaan liiketoimiin, koska ne näyttävät liian epäilyttäviltä. Tällöin ilmoitusvelvollinen rikkoo ilmoitusvelvollisuuttaan ja rikkoo näin lakia.

(http://www.finanssivalvonta.fi/FI/VALVONTA/MARKKINAVALVONTA_JA_MENETTELYTAPAAVALVONTA/RAHANPESUN_ESTAMINEN/Pages/Default.)

aspx)

Mielenkiintoisen näkökulman antaa myös Suomen Asianajajaliitto. Sen mielestä tuottamuksellista rahanpesua ei voi ulottaa oikeushenkilön rangaistusvastuun piiriin toteaa. Asianajajaliiton mukaan ulottaminen ei ole perusteltua. Oikeushenkilön rangaistusvastuun piiriin kuuluu lähinnä melko harvoja ja laadultaan harvinaisia rikoksia ja lisäksi hallituksen esityksessä (HE 93/1993 vp) asetetaan rangaistusuhun alaiseksi lähinnä sellaisia rikoksia, joissa on kysymys huolellisesti suunnitellusta toiminnasta eli suunnitellusta rahanpesusta esimerkiksi. Jos oikeushenkilön rangaistusvastuuseen liitettäisiin tuottamukselliseen rahanpesuun, rikkoisi se kaikkia lainsäätäjän vahvistamia edellytyksiä. Tuottamuksellista rahanpesua ei voida vakavana rikoksena ja se olisi ensimmäinen niin kutsuttu ei-tahallisenä tuomittava rikos oikeushenkilön rangaistusvastuun piirissä, minkä takia sitä ei voi liittää oikeushenkilön rangaistusvastuun piiriin. Koko tekoa ylipäänsä on myös hyvin vaikea nähdä, varsinkin jos sitä on huolellisesti suunniteltu. Tämä on mielestäni totta. Hyvin suunniteltu rahanpesurikos on yleensä vaikea näyttää toteen. (http://www.asianajajat.fi/viestinta/tiedotteita_ja_lausuntoja/arkisto/2010/lausunto_rahanpesun_kriminalisoinnin_muutostarpeista.html)

2.1.2 Törkeä rahanpesu

Rikoslain 32 luvun 7 pykälässä määritellään asiat, jotka tekevät rahanpesurikoksesta törkeän rahanpesurikoksen. Lain mukaan rahanpesurikoksen tekijä voidaan tuomita törkeästä rahanpesusta, jos rikoksen kautta saatu omaisuus on arvokasta rahallisesti, tai rikos tehdään hyvin tarkasti ja sitä on suunniteltu pitkää. Tämä tarkoittaa sitä, että omaisuuden arvo ja teon suunnitelmallisuus tekevät teon törkeäksi. Teon on oltava myös Rikoslain systematiikan mukaisesti kokonaisuutena arvostellen törkeä. Niin kutsuttu rangaistusasteikko törkeässä rahanpesussa on yllättävän tiukka ja kova. Törkeästä rahanpesusta voidaan tuomita vankeutta minimissään 4 kuukautta ja maksimikin on peräti kuusi vuotta. Itse en ole kuullut kertaakaan, että ketään olisi tuomittu yli 6 vuoteen vankeutta. 6 vuoden maksimi tuomio kertoo hyvin yhteiskunnan mielipidettä ja suhtautumista teon vakavuuteen ja sen vahingoittisuutta yhteiskuntaamme. (<http://www.talousrikos.fi/tietoa/rahanpesurikokset/>)

Raja törkeään rahanpesuun on 13.000 euroa. Se on vakio mikä on säädetty lain-säädäntöön ja toimii näin vedenjakajana rahanpesun ja törkeän rahanpesun välillä. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 5.)

Suomen Rikoslaki on saanut hyvin paljon kritiikkiä OECD:n rahanpesun vastaiselta työryhmältä. Tämä sen vuoksi, että Suomen Rikoslain mukaan omalla rikoksella saatujen varojen peseminen ei ole rangaistavaa törkeissäkään tapauksissa. Tekijä voidaan tuomita törkeästä rahanpesusta siinä tapauksessa jos, rikos muodostaa olennaisimman ja moitittavimman osan rikoskokonaisuudesta. Tänä päivänä se ei ole mahdollista, vaikka rahanpesu olisi alkuperäistä rikosta vakavammin tuomittava teko. Nykyään vähäinenkin osallisuus esirikokseen, esimerkiksi talousrikollisuuteen, voi johtaa siihen, että henkilö ei joudu vastuuseen törkeästä rahanpesusta, josta säädetty maksimi rangaistus on kuusi vuotta vankeutta. Hallituksen esityksessä rikoksen uhrin asemaa on myös parannettu. Lakiehdotus sisältää selkeät säännökset uhrille kuuluvan vahingonkorvauksen ja valtiolle tuomittavan menettämisseuraamuksen välisestä suhteesta.

(<http://www.lakimiesuutiset.fi/node/936>).

Erään tutkimuksen mukaan yleisin rangaistus on yleensä ehdollinen vankeusrangaistus, mikä ei ole sinänsä suuri yllätys. Rangaistuksista 41 kappaletta oli niin kutsuttuja yhtenäisrangaistuksia. Ainoastaan rahanpesusta annetuista vankeusrangaistuksista maksimi oli kolme vuotta ja lievin vain 40 päivää. Ehdotonta vankeutta oli tuomittu 32 tapauksessa. Näistä viidessä rangaistus oli muunnettu yhteiskuntapalvelukseksi. Yleisin sakkorangaistus oli 50 päiväsakkoa. Yleisin rangaistus törkeästä rahanpesusta on 7 kuukautta vankeutta. (Neira, Perämaa ja Vasara 2003: 3.)

2.1.3 Salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi

Salahanke törkeän rahanpesun tekemiseksi tarkoittaa sitä, että tekijä sopii toisen henkilön kanssa törkeän rahanpesurikoksen tekemisestä, jonka kohtena on esimerkiksi lahjuksen antaminen tai ottaminen, täytyy tekijä tuomita salahankkeesta

törkeän rahanpesun tekemiseksi sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi. Tämä on mielestäni hyvin yksinkertaisesti selitetty säännös ja se ei jätä mielestäni juurikaan tulkinnan varaan. (Neira, Perämaa ja Vasara 2003: 5.)

Salahanke tulee hyvin harvoin laissa sovellettavaksi. Se johtuu siitä, että itse rahanpesurikos täyttyy jo teon aikaisessa vaiheessa. Kuten jo aiemmin kerrottiin, rangaistusasteikko rahanpesun salahankeessa on sakkoa tai enintään vuosi vankeutta. (<http://www.talousrikos.fi/tietoa/rahanpesurikokset/>)

Asianajajaliiton mukaan salahanke-nimike sopii maamme oikeusjärjestelmään hyvin huonosti ja sitä on hankala soveltaa käytännössä lainsäädäntöömme. Kansainvälisten sopimusten kannalta voidaankin katsoa koko lainsäädännön epäonnistuneen. Kyseistä lainkohtaa ei tiettävästi ole koskaan Suomessa sovellettu. Lainkohta on laillisuusperiaatteen näkökulmasta kovin ongelmallinen ja sovellettaessa saattaa johtaa merkittäviin oikeusturvariskeihin.

(http://www.asianajajaliitto.fi/viestinta/tiedotteita_ja_lausuntoja/arkisto/2010/lausunto_rahanpesun_kriminalisoinnin_muutostarpeista.html)

2.1.4 Rahanpesurikkomus

”Rahanpesun ja tuottamuksellisen rahanpesun lievänä tekemuotona on rahanpesurikkomus”. Lain mukaan rahanpesurikkomuksessa voidaan tuomita, jos omaisuuden arvo tai rikokseen liittyvät muut asiat, on kokonaisuutena katsottuna vähäinen. Maksimi rangaistuksena rahanpesurikkomuksesta voidaan tuomita sakkoa. (<http://www.talousrikos.fi/tietoa/rahanpesurikokset/>)

Rikoslaisissa (32:10§) säädetään seuraavasti rahanpesurikkomuksesta: ”Jos rahanpesu tai tuottamuksellinen rahapesu, huomioon ottaen omaisuuden arvo tai muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikoksentekijä on tuomittava rahapesurikkomuksesta sakkoon”. Sellaista henkilöä, joka on osallinen rikokseen, omaisuus on toiselta saatu tai joka on tuottanut hyödyn, ei tuomita. Säännös perustuu siihen, että rahanpesu on esirikoksen rankaisematon jälkiteko.

(<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=HE+285/2010&base=erhe&>)

palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD)

2.2 Rahanpesun esirikokset

2.2.1 Rikoksella hankittu omaisuus

Laissa esirikoksia ei ole tarkasti rajattu. Lain mukaan esi- tai alkurikos on nimitys siitä rikoksesta, josta rahanpesun kohteena oleva omaisuus on peräisin. Kätkemisrikoksen ja rahanpesun erottaa se, että rahanpesun esirikosten joukko on avoin eli ei lueteltuja, kun taas kätkemisrikosten esirikokset on laissa lueteltu. Euroopan neuvoston konfiskaatiosopimuksen 6 artikla, johon Suomi ei ole tehnyt saman artiklan 4 kappaleen mahdollistamaa varaumaa esirikosten rajoittamista vain joihinkin rikoksiin, edellyttää rahanpesurikosten rajoittamattomuutta. Tämän niin sanotun Strasbourgin konfiskaatiosopimuksen mukaan rahanpesu on kriminalisoitava muunlaisenkin rikollisen toiminnan eikä vain huumausainerikosten yhteydessä. Säännös kirjoitettu kattamaan kaikenlaista rikollisesta toiminnasta peräisin olevaan omaisuuteen ryhtymisen. (Neira, Perämaa ja Vasara 2003: 13.)

Rahanpesun yhteydessä on niin sanottu surrogaattisääntö, jonka mukaan omaisuus säilyy rahanpesun kohteena muutoksesta huolimatta. Tämä on merkittävä sääntö, koska rahanpesulle on tyypillistä pyrkimys omaisuuden muodon muuttamiseen. Tätä sääntöä tarvitaan silloin kun rahoja talletetaan pankkitilille. Yleensä tämä on se vaihe missä tapahtuu rahojen sekoittuminen muihin varoihin. Tämä vaikuttaa sen erottamista, ovatko kyseessä enää samat rahavarat. (Neira, Perämaa ja Vasara 2003: 13–14.)

Rahanpesurikoksesta rankaiseminen edellyttää yleensä, että omaisuus on hankittu rikoksella. Sen takia peitettyjen rahojen osalta häivyttäminen ei ole rahanpesua. Se on puolestaan taas aivan eri asia, että kyseeseen voi tulla jokin muu rikos kuten avunanto veropetokseen, mikäli pankissa töissä oleva henkilö antaa neuvoja omaisuuden siirtämiseksi ja hän tietää, ettei henkilöllä ole aikomusta maksaa veroja. Tällaisessa tapauksessa joudutaan ratkaisemaan varojen rikollinen luonne rahanpesun esikysymyksenä. (Neira, Perämaa ja Vasara 2003: 14.)

Aiemmassa lainsäädännössä ollut nimike rikoksella hankittu omaisuus aiheutti

ongelmia käytännön lain soveltamistilanteissa kuten silloin kun esirikoksena oli verorikos. ”Rikoksella hankittu omaisuus ei rajannut mitään rikoksia esirikosten ulkopuolelle”. Lain mukaan kaikki rikokset, joiden tekijä voi saada rikoshyötyä, voivat olla rahanpesun esirikoksia. (Neira, Perämaa ja Vasara 2003: 15.)

Lakikirjallisuudessa vahvistettiin nimenomaisesti myös rahanpesusäännösten uudistamisen yhteydessä esitetty kanta. Rahanpesun tunnusmerkistöön on lisätty käsite rikoksen tuottama hyöty, joka käsittää rikoksesta saadun hyödyn silloin, kun omaisuutta ei ole hankittu rikoksella. Nykyisen lain mukaan on omaisuuden määrää rikoksen takia suurempi kuin ilman sitä. Tämän takia rahanpesun kohteena voi olla kaikentyyppinen rikoksella saatu hyöty. Laiminlyömällä arvonlisäveroilmoitus ja jättämällä vero tilittämättä siten, että teko täyttää Rikoslain säädetyn verorikkomuksen, voi kyseinen omaisuus olla rahanpesun kohteena. (Neira, Perämaa ja Vasara 2003: 15.)

Keskusrikospoliisin rahanpesun selvittelykeskuksen mukaan 44 % esirikoksista on huumausainerikoksia. Toiseksi eniten esirikoksista on petoksia, 23 %. Loput rikoksista jakautuu yhdeksään eri rikokseen, aina varkauksista dopingrikoksiin asti. Huumausainerikoksilla on huomattavin osuus kaikista esirikoksista ja yllättävän suuri ero toisena olevaan petokseen. Mielestäni on hyvin yllättävää, että ero on noinkin suuri. Petos on kumminkin helpommin tehtävä kuin huumausainerikos ja se ei ole niin riskialtis kuin huumausainerikos.

2.2.2 Osallisuus esirikokseen

Säännöksen soveltamisalaan kuuluu kätkemisrikosten tavoin muiden kuin varsinainten esirikosten tekijöiden suorittamat häivyttämisen- ja peittämistoimet. Omaisuutta esirikoksella hankkinutta voidaan rangaista tekijän tekemästä esirikoksesta, mutta tekijää ei voi tuomita erikseen rangaistukseen siitä, että hän peittelee rikoksella hankkimaa omaisuutta. Sille joka on suorittanut esirikoksen, on tällainen teko rankaisematon jälkiteko. Rahanpesulakiin on otettu niin kutsuttu rajoitussääntö, jolla jälkiteko tehdään rankaisemattomaksi. Sama koskee muitakin esirikokseen osallisia joita ovat tekijäkumppani, yllyttäjä sekä avunantaja. Heistä ketään ei voi erikseen tuomita omaisuuden häivyttämisestä. Ei ole helppo sanoa, milloin on

kyse osallisuudesta esirikokseen ja milloin erillisestä rahanpesutoimesta. Tämä tulee esiin erityisesti huumausainerikoksissa. (Neira, Perämaa ja Vasara 2003: 19.)

2.2.3 Esirikokseen osallisen tekemät rahanpesutoimet

Useimmissa tapauksissa esirikoksen tekijä tekee suurimmat teot rahanpesun eteen. Hän on voinut esimerkiksi laatia joitain asiakirjoja, hankkinut tietoa järjestelyistä tai jopa kokonaan pimittänyt tiedon varsinaisesta rahanpesutoimesta sen välilliseltä tekijältä. (Neira, Perämaa ja Vasara 2003: 20.)

Kuten aiemmin jo mainittiin, rahanpesun esirikoksena voi olla mikä tahansa rikos. Rahanpesurikos voi olla ankarammin rangaistava kuin taustalla oleva esirikos. Jos huomioidaan teosta seuraava rangaistus, on rahanpesurikoksen moitittavuus tällöin esirikosta suurempi. Tästä huolimatta esirikokseen osallista ei rangaista rahanpesusta. Oman lisänsä kriminaalipoliittiseen keskusteluun on antanut myös G-7 maiden yhteistyössä alun perin syntynyt sekä nyttemmin 34 jäsenvaltioita käsitävä rahanpesun torjuntaan ja koordinointiin keskittynyt elin Financial Action Task Force (FATF). FATF on Suomen lainsäädäntöä tarkastellessaan kiinnittänyt huomiota siihen, että rangaistussäännös ei kata esirikoksen tekijän itsensä suorittamaa rahanpesua. Tapauksissa joissa rahanpesu on toteutettu ajallisesti hyvin lähekkäin esirikoksen kanssa, ja joissa rahanpesijä on ollut tietoinen esirikoksesta, on myös jouduttu pohtimaan rajanvetoa esirikokseen osallisuuden ja rahanpesun välillä. (Neira, Perämaa ja Vasara 2003: 20–21.)

2.3 Rahanpesun vaiheet

Rahanpesutapoja on periaatteessa hyvin monia. Rahanpesusta on vaikea antaa minkäänlaista yleistä kuvausta, koska tekotapoja rajaa vain rikollisen mielikuviutus. Yleisesti rahanpesu voidaan jakaa kolmeen eri päävaiheeseen, joita ovat sijoitus, harhautus ja palautus. Ensimmäisessä eli sijoitusvaiheessa usein käteisenä oleva laiton raha yritetään saattaa laillisen rahoitusjärjestelmän sisälle. Kiinnijäämisriski on suurin juuri tässä vaiheessa, mutta jos vain varat onnistutaan saamaan rahoitusjärjestelmään, on niitä hyvin vaikea jäljittää enää tämän jälkeen. Esimer-

kiksi huumekaupassa on runsas käteisen käyttö suosittua, koska sen perusteella ei voida jäljittää kumpaakaan osapuolta. Suuren rahamäärän käsittely on hankalaa ja siksi onkin houkuttelevaa tallettaa rahat pankkiin. Tämä voidaan suorittaa niin kutsutusti ”smurffaamalla”. Tällä tarkoitetaan rahojen tallettamista monissa erissä useisiin eri luottolaitoksiin useampien eri henkilöiden toimesta siten, ettei yksittäinen talletus herätä epäilyjä. Sijoitusvaiheessa voidaan toimia niin sanotun yrityskulissin suojissa. Tällöisessä tapauksessa ”likainen” raha naamioidaan laillisen liiketoiminnan tuotoksi. (Neira, Perämaa ja Vasara 2003: 7-8.)

Seuraavaksi vuoroon tulee harhautusvaihe, jolla tarkoitetaan erilaisilla toimenpiteillä erotettua omaisuutta laittomasta lähteestään. Siinä on tavoitteena, ettei varoja ja varojen rikollista alkuperää pystytä yhdistämään toisiinsa. Tässä tapauksessa riski jäädä kiinni pienenee aina sitä mukaa, mitä useamman yrityksen ja valtion kautta rahat kulkee ja näin vaikeutuu esirikoksen ja pestävän rahan yhdistäminen toisiinsa. Harhautusvaiheessa on tehokkainta käyttää sellaisen valtion rahoituslaitoksia, jotka suojelevat pankkisalaisuutta. On myös mahdollista esimerkiksi siirtää varat asianajajan asiakasvarojen tilille, jonka tietoja suojataan laissa määrätyllä luottamuksensuojalla. Verojen maksamista pidetään näyttönä varojen laillisuudesta, mutta se voi myös olla harhautuskeino. (Neira, Perämaa ja Vasara 2003: 8.)

Silloin kun varoja ei enää pystytä jäljittämään alkuperäiseen lähteeseensä, luodaan niille uusi laillinen lähde. Ns. palautusvaiheessa yrityksen hallinta on myös sopivaa, koska näin rikollisella toiminnalla hankitut rahavarat voidaan sekoittaa yhtiön laillisiin varoihin. Rahanpesussa rahoja siirretään niin sanottujen kolmansien henkilöiden nimiin niin, että rikoksenteikijälle jää määräysvalta varoihin. Useimmiten tekijän lähipiiriin kuuluvan henkilön varallisuus voi kasvaa selittämättömällä tavalla, mutta kumminkin yhteyttä rikollisiin varoihin on vaikea näyttää toteen. Tällaisissa tapauksissa varojen alkuperän häivyttäminen ja varsinainen kätkeminen ilmenevät erillisinä tekoina. (Neira, Perämaa ja Vasara 2003: 9.)

2.4 Itsepesu

Niin sanotulla itsepesulla tarkoitetaan menettelyä, jossa esirikoksen tekijä pesee omalla rikoksellaan saamiaan varoja tai rikoshyötyä. Käytännössä tämä tarkoittaa

esimerkiksi sitä, että kun pankkiryöstäjä käyttää rahanpesun tunnusmerkistön täytävällä tavalla anastamansa rahat, pitääkö hänet tuomita törkeän ryöstön lisäksi myös rahanpesusta? Itsepesu voi toteutua periaatteessa, ihan minkä tahansa taloudellista hyötyä tuottaneen rikoksen jälkeen ja siihen liittyvät järjestelyt ovat usein osa suunnitelmallista ja organisoitua järjestäytyntä rikollisuutta. (Oikeusministeriö 2011: Työryhmän muistio: 1.)

Suomessa rahanpesun prosessiluonnetta on korostettu oikeuskirjallisuudessa ja rahanpesukriminalisointien uudistamisen yhteydessä annetuissa lausunnoissa. On esimerkiksi esitetty, ettei esirikos-jälkiteko-konstruktio toimi käytännössä esimerkiksi huumausainerikosten kohdalla, jotka ovat varsin usein rahanpesun esirikoksia kuten myös talousrikokset. On korostettu, että jos rahanpesijä on osallisena esirikoksessa, vaikkapa avunantajana, hän voi sen jälkeen pestä rahaa Suomessa ilman rangaistuseräilyä. (Oikeusministeriö 2011: Työryhmän muistio: 1-2.)

3 Terrorismin rahoituksen torjunta

3.1 Yleistä

Kansainvälinen yhteistyö terrorismin torjunnassa on tiivistynyt merkittävästi syyskuun 2001 terrori-iskujen jälkeen. Terrorismin rahoituksen torjunta ja terroristien varojen poisotto on noussut tärkeään asemaan torjuntatyössä. YK, Euroopan Unioni ja FATF (Financial Action Task Force) ovat päättäneet monista terrorismin rahoituksen vastaisista toimista. Suomi on näiden organisaatioiden jäsen, ja on pannut täten täytäntöön muun muassa YK:n kansainvälisen terrorismin rahoituksen vastaisen yleissopimuksen vuodelta 1999. Euroopan Unionissa on tehty monia eri päätöksiä terrorismin rahoituksen torjumiseksi sekä mm. FATF on julkaissut 9 terrorismin rahoituksen vastaista erityissuosittelua. Tavoitteena on saada valtiot sitoutumaan kansainvälisiin terrorismin rahoittamisen estämistä koskeviin sopimuksiin, terroristien varojen jäädytykseen ja konfiskointiin. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Vuosikertomus 2010: 17.)

YK:n turvallisuusneuvoston asettamat talouspakotteet ovat syyskuun 2001 terrori-iskujen jälkeen muuttaneet luonnettaan ja nykyään niiden avulla pyritään selkeämmin terrorismin vastaisiin toimiin niin, että niitä kohdistetaan suoraan luonnollisiin henkilöihin, yhteisöihin ja ryhmiin, joiden epäillään rahoittavan terrorismia. Talouspakotteet velvoittavat pakotteiden kohteena olevien tahojen varojen tai muiden taloudellisten resurssien jäädyttämiseen. Rikoslakiin lisättiin vuoden 2002 lopussa uusi terrorismirikoksia koskeva 34 a luku. Tämän 34 a luvun 5 §:n mukaan mikäli henkilö suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varoja rahoittaakseen tai tietoisena siitä, että niillä aiotaan rahoittaa terroristisiksi teoiksi määriteltyjä tekoja, syyllistyy hän rangaistavaan tekoon. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Vuosikertomus 2010: 17.)

3.2 Suomen terrorismin rahoitusta koskeva lainsäädäntö

Terrorismin rahoituksen vastainen toiminta on tärkeää sen muuttuneen luonteen johdosta. Terrorismin torjunta vaatii yhä enemmän kansainvälistä yhteistyötä. Useat terrorismin torjuntaa koskevat erilaiset kansainvälioikeudelliset velvoitteet

sitovat Suomea. Tämän lisäksi Suomelle seuraa erilaisia velvoitteita myös EU-jäsenyydestä. Terroristista toimintaa rahoitetaan eri tavoin, myös rahanpesun avulla. Rahanpesun vaikutukset ovat erityisen haitallisia yhteiskunnalle, koska sen taustalla on melkein aina hyvin vakava ja järjestäytynyt rikollisuus. Usein omaisuutta, joka on rahanpesun kohteena, palautuu takaisin rikolliseen toimintaan esim. huumausainekauppaan. Rahanpesulailla on useita eri tavoitteita. Näitä ovat tavoite estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää kyseisen toiminnan paljastumista ja tutkintaa sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia. Keskeisellä asemassa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnassa ovat ilmoitusvelvolliset elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt, joille on rahanpesulaissa asetettu velvollisuus tunnistaa asiakkaansa, selvittää epäilyttävien liiketoimien tausta sekä ilmoittaa niistä rahanpesun selvittelykeskukselle. Terrorismin rahoittamista koskeva säännös siirrettiin 1.3.2003 voimaan tulleeseen terrorismirikoksia koskevaan 34a -lukuun. (Terrorismin rahoitus ja yleishyödylliset yhteistöt: 2.)

Rikoslain 34a luvun 5 §:n mukaan kyse on terrorismin rahoittamisesta, jos henkilö suoraan tai välillisesti antaa tai kerää varjoja tarkoituksenaan rahoittaa terroristiksi teoiksi määriteltyjä tekoja. Jos henkilö on tietoinen siitä, että varoilla rahoitetaan tai aiotaan rahoittaa terroristiksi teoiksi määriteltyjä tekoja, on kyseessä myös silloin terrorismin rahoituksesta. Rahanpesulain soveltamisala laajennettiin 1.6.2003 lukien kattamaan myös terrorismin rahoittamisen estäminen ja selvittäminen. 1. elokuuta 2008 astui voimaan uusi rahanpesua ja terrorismin rahoittamista koskeva laki. Uuden rahanpesulain soveltamisala on vanhempaa lakia laajempi. Lain piiriin tuli uusina ilmoitusvelvollisina muun muassa liike- ja ammattitoimintana tavaroita myyvät yhteisöt ja välittävät jos vastaanotetaan vähintään 15 000 euron käteissuoritus. ”Lain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoitusta kehittämällä rahoitusalaalla toimivien ja muiden lain soveltamisalaan kuuluvien yritysten toimintaa siten, että niitä ei voitaisi käyttää rahanpesun tai terrorismin rahoituksen välineenä”. (Terrorismin rahoitus ja yleishyödylliset yhteistöt: 2.)

3.3 Rahanpesun selvittelykeskuksen rooli terrorismin rahoituksen torjunnassa

Rahanpesulain soveltamisalan laajentaminen merkitsi että ilmoitusvelvollisilla on terrorismin rahoitusta epäillessään samat velvoitteet kuin epäilyttävien liiketoimien yhteydessä. Näitä velvoitteita ovat: tunnistaa asiakas, noudattaa huolellisuusvelvollisuutta sekä ilmoittaa epäilyttävistä tapauksista rahanpesun selvittelykeskukselle. Rahanpesun selvittelykeskuksen vastaanottamista epäilyttäviä liiketoimia koskevista ilmoituksista on havaittu, että liiketoimiin sisältyvien varojen kohteeseen ja määränpäähän on kiinnitetty aikaisempaa enemmän huomiota. ”Selvittelykeskus on kirjannut YK:n pakotepäätöksissä ja Euroopan Unionin pakotasetusten liitteissä mainittuja sekä kotimaisilta että ulkomaisilta viranomaisilta tulleita ilmoituksia henkilöistä, yhteisöistä tai ryhmistä joilla voidaan mahdollisesti epäillä olevan kytköksiä terrorismin rahoitukseen 88 kappaletta vuonna 2007, 36 vuonna 2008, 55 vuonna 2009 sekä 36 kappaletta vuonna 2010. Toistaiseksi selvittelykeskus ei ole löytänyt kyseisten tahojen ja Suomen välillä yhteyksiä”.(Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Vuosikertomus 2010: 17–18.)

Rahanpesun selvittelykeskus osallistuu aktiivisesti terrorismin rahoituksen torjuntaa käsitteleviin kansainvälisiin kokouksiin ja koulutukseen yhdessä muiden viranomaisten mm. Interpolin, Europolin, FATF:in kanssa. Selvittelykeskuksessa on koulutettu neljä henkilöä selvittämään ja tutkimaan oman toimensa ohella terrorismin rahoitusta. Eri maiden rahanpesunselvittelykeskukset tekevät myös laajasti yhteistyötä keskenään. Rahanpesun selvittelykeskuksen aloitteesta järjestettiin 2007 ensimmäinen Pohjoismaiden terrorismin rahoituksen selvittämisen ongelmiin liittynyt kokous rahanpesun selvittelykeskusten ja turvallisuuspoliisien edustajien kesken. Kokouksia on sen jälkeen pidetty säännöllisesti. (Keskusrikospoliisi/Rahanpesun selvittelykeskus 2010: 18.)

4 Rahanpesua koskeva lainsäädäntö ja asetukset

4.1 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä

”Lain tavoitteena on estää rahanpesua ja terrorismin rahoittamista, edistää tällaisen toiminnan paljastamista ja tutkintaa sekä tehostaa rikoksen tuottaman hyödyn jäljittämistä ja takaisinsaantia”.(Suomen säädökokoelma 2008; N:o 503–509: 1449–1451)

Tätä lakia sovelletaan esimerkiksi luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tarkoitettuihin luottolaitoksiin, ulkomaisen luottolaitoksen sivuliikkeeseen ja sijoituspalveluyrityksissä annetussa laissa tarkoitettuun sijoituspalveluyritykseen sekä muuhun liike- tai ammattitoimintana sijoituspalveluyrityksissä annetun lain palvelua tarjoavaan. Lakia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä sovelletaan ulkomaisiin sijoituspalveluyrityksiin. Arpajaislaissa tarkoitettut rahapeliyhteisöt niin Suomessa kuin Ahvenanmaalla kuuluvat tämän sovelluksen piiriin. Tässä on vain osa joihin lakia sovelletaan. Lisää näistä löytyy ilmoitusvelvolliset osiosta. ”Mitä 1 momentissa säädetään ulkomaisen luottolaitoksen, ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen, ulkomaisen rahastoyhteisön, ulkomaisen vakuutusyhtiön ja ulkomaisen maksulaitoksen sivuliikkeestä, sovelletaan myös tällaisen ulkomaisen yrityksen Suomessa toimivaan edustajaan, jos yritys tarjoaa Suomessa palveluita sivuliikettä perustamatta”. (22.7.2011/907) (Suomen säädöskokoelma 2008; N:o 503–509: 1449–1451.)

Valtioneuvosto sääti 25.9.2008 asetuksen rahanpesun ja rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä. Siinä säädettiin asetus jossa selvitetään, ketkä kuuluvat esimerkiksi poliittisesti vaikutusvaltaisiin ihmisiin. Näitä ovat esimerkiksi valtion päämies, parlamentin jäsen ja korkeimman oikeuden jäsen. Tässä oli aivan pieni osa. Lisäksi asetuksessa määritellään rahanpesunilmoituksen sisältö, ilmoitusvelvollisuus ja sisältö. Viimeisin oli rekisteröitymistä koskeva hakemus. Siinä määritellään, onko hakija luotettava ja voidaanko häntä pitää luotettavana. (<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080616>)

5 Rahanpesun ilmoitusvelvollisuus

5.1 Ilmoitusvelvolliset

5.1.1 Elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt

Rahanpesulain 2 §:ssä on määritelty ne yhteisöt ja elinkeinonharjoittajat, jotka ovat ilmoitusvelvollisia. Ilmoitusvelvollisia ovat täällä meillä Suomessa ja myös kansainvälisesti sellaiset toimialat joita voidaan käyttää hyväksi rahanpesussa tai terrorismin rahoittamisessa. Näillä kyseisillä toimialoilla on parhaimmat mahdollisuudet havaita päivittäisen toimintansa keskellä rahanpesu tai terrorismin rahoittaminen. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 7.)

5.1.2 Vakuutusyhtiöt sekä luotto- ja rahoituslaitokset

Tällä kokonaisuudella tarkoitetaan vakuutusyhtiöitä, vakuutusyhdistystä, työeläkevakuutusyhtiöitä, luottolaitosta, rahoituslaitosta, ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen sivukonttoria, sijoituspalveluyritystä, ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen sivuliikettä, rahastoyhtiötä, säilytysyhteisöä, rajoitettua luottolaitostoimintaa harjoittavaa osakeyhtiötä tai osuuskuntaa, arvopaperikeskusta, tilinhoitajayhteisöä ja tilinhoitajayhteisön oikeudet saaneen ulkomaisen yhteisön Suomessa sijaitsevaa toimipistettä. Tähän kokonaisuuteen kuuluu hyvin paljon eri yhteisöjä, jotka ovat ilmoitusvelvollisia. Rahanpesulakia ei kuitenkaan sovelleta sellaiseen luotto- ja rahoituslaitokseen, jonka rahoitustoiminta on hyvin rajallista, niin lukuina kuin liiketoimien perusteella. Lakia ei sovelleta silloinkaan, jos rahoitustoimintaa tarjotaan ainoastaan asiakkaille eikä sitä tarjota yleisölle. (Keskusrikospoliisi/Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 7.)

Ensimmäiseksi perehdymme vakuutusyhtiöihin, työeläkevakuutusyhtiöihin sekä vakuutusyhdistyksiin. Tässä tapauksessa vakuutusyhtiöllä tarkoitetaan yksinkertaistettuna vakuutusyhtiölain mukaan suomalaista vakuutusyhtiötä ja vakuutusosakeyhtiötä. Työeläkevakuutusyhtiöllä tarkoitetaan suomalaista vakuutusyhtiötä ja vakuutusosakeyhtiötä, jonka toiminta käsittää eläkelaisissa tarkoitetun lakisääteisen eläkevakuutusliikkeen harjoittamista. Työeläkejärjestelmässä rahanpesua

voi tapahtua esimerkiksi siten, että yrittäjien työeläkelain mukaista työtuloa ilmoitetaan väärin. Toimijan hanke voi olla myös epäilyttävä epäilyttävä hänen taloudelliseen tilanteeseensa nähden. (Keskusrikospoliisi/Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 10.)

Vakuutusyhdistys on osakkeiden keskinäiseen vastuuseen perustuva vakuutuslaitos ja se käsittää enimmillään 40 kuntaa koko Suomessa. Vakuutusyhdistykset ovatkin juuri uuden rahanpesulain mukaan ilmoitusvelvollisia, koska esimerkiksi vahinkovakuuttamista voidaan käyttää rahanpesun välineenä. (Keskusrikospoliisi/Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 10.)

Toiseksi tutkimme luottolaitos toimintaa. Niin kutsutulla rajoitetulla luottolaitostoiminnalla tarkoitetaan luottolaitostoiminnasta annetun lain mukaan sellaisen rahoituksen tarjoamista, jonka tarkoituksena on maksuajan myöntäminen ja maksettavien varojen vastaanottamista yleisöltä asiakastileille, joilla olevia varoja voidaan käyttää samaan yritysryhmään kuuluvan yrityksen myymien tavaroiden kanssa. Sähköisen rahan liikkeeseenlaskua, jonka ainoastaan samaan yritysryhmään kuuluva yritys hyväksyy maksuksi, kuuluu myös tähän ryhmään. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 7-8.)

Luottolaitostoiminnasta annetun lain mukaan luottolaitos on yritys, jolla on toimilupa luottolaitostoimintaan. Tämä on hyvin yksinkertaisesti ja selkeästi laissa selitetty ja mainittu. Luottolaitos voi olla esimerkiksi talletuspankki, luottoyhteisö tai maksuliikenneyhteisö.” Talletuspankkitoimintaa on luottolaitoslain 30 §:n 1 momentin 3-11 kohtien mukaan esimerkiksi, luotonanto ja rahoitustoiminta sekä muu rahoituksen järjestäminen, rahoitusleasing, yleinen maksujenvälitys ja muu maksuliike, sähköisen rahan liikkeeseenlasku, siihen liittyvä tietojenkäsittely ja tietojen tallentaminen sähköiselle tietovälineelle muun yrityksen lukuun” (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 8.)

Rahoituslaitos puolestaan on jokin muu suomalainen tai ulkomainen yhteisö kuin luottolaitos, joka pääasiallisesti tarjoaa luotonantoa ja rahoitustoimintaa sekä muuta rahoituksen järjestämistä. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykes-

kus, Parhaat käytänteet 2009: 8-9.)

”Ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen toiminnasta Suomessa annetussa laissa on määritelty mitä ulkomaisella luotto- ja rahoituslaitoksen sivukonttorilla tarkoitetaan”. ”Lain mukaan Euroopan talousalueeseen kuuluvassa maassa, jota kutsutaan ETA-valtioksi, toimiluvan saanut luottolaitos voi perustaa sivukonttorin tai tarjota palveluja, jotka sisältyvät tähän toimilupaan”. Jos rahoituslaitoksen kotipaikka sijaitsee ETA-valtiossa, voi se perustaa sivukonttorin tai tarjota Suomessa tiettyjä palveluja niihin erikseen määritellyin edellytyksin. Sijoituspalveluyrityksien ilmoitusvelvollisuus koskee niin sanottuja oheispalveluja, jotka määrittellään sijoituspalveluyrityksistä annetun lain 15 §:ssä. Oheispalveluja ovat esimerkiksi rahoitusvälineiden säilytys- ja hoitopalvelujen sekä tallelokeropalveluihin liittyvien palvelujen tarjoaminen asiakkaille sekä rahoituksen tarjoamista asiakkaille. (Keskusrikospoliisi/Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 8-9.)

Ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen sivuliikkeellä tarkoitetaan lähinnä ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen oikeudesta tarjota sijoituspalvelua Suomessa. Rahastoyhtiöllä tarkoitetaan sijoitusrahoitustoimintaa harjoittavaa kotimaista osakeyhtiötä. Säilytysyhteisöllä tarkoitetaan säilytysyhteisötoimintaa harjoittavaa yhteisöä luonnollisesti. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 9.)

5.1.3 Rahapeliyhteisöt

Näistä voi käyttää nimitystä rahapeliyhteisöt sekä elinkeinonharjoittaja, joka välittää rahapeleihin liittyviä osallistumisilmoituksia tai maksuja myös Ahvenanmaalla. Rahanpesulakia ei sovelleta pelikasinoiden ulkopuolelle oleviin peliautomaatteihin. Arpajaislain mukaan rahapeliyhteisö rahapelejä varten perustettu yhteisö, joka on saanut toimilleen rahapeliluvan. Tämä tarkoittaa sellaisia arpajaisia, joista voi voittaa rahaa. Sen takia ilmoitusvelvollisia ovat myös toimintaa harjoittavat yhteisöt tai elinkeinonharjoittajat. Kasinotoiminnalla tarkoitetaan puolestaan ruletti-, kortti-, noppa- sekä muita niihin rinnastettavia rahapelejä. Peliluvan saanut yhteisö voi myös pelikasinoiden ulkopuolella pelihalleissa tai ravintoiloissa toimeenpanna ko. pelejä. RAY:llä on yksin oikeus Suomen rajojen sisällä harjoit-

taa kasinopelejä. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös raha-arpajaisia. Veikkaus Oy:llä on raha-arpajaisten ja veikkaus- ja vedonlyöntipelien toimeenpanemiseen liittyvä lupa. Ahvenanmaalla toimintaa harjoittaa Ålands Penningautomatförening eli PAF. Ilmoitusvelvollisia ovat Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettut yhteisöt, sekä elinkeinonharjoittajat ja yhteisöt, jotka välittävät Ahvenanmaan arpajaislaissa tarkoitettuihin rahapeleihin kuuluvia osallistumisilmoituksia ja – maksuja. Ilmoitusvelvollisuutta ei ole kasinon ulkopuolella automaatteja käytettävänä pidettäessä. Kasinon raha-automaattitoimintaa ilmoitusvelvollisuus koskee. Koko rahapelitoiminta kuuluu ilmoitusvelvollisuuden piiriin lukuun ottamatta edellä mainittua poikkeusta. Rahapelitoiminta tarjoaa merkittäviä rahanpesumahdollisuuksia. Internetissä tapahtuva pelaaminen sisältää kaikista suurimman riskin. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 10–11.)

5.1.4 Kirjanpito, tilintarkastus ja veropalvelu yhteisöt

”Kirjanpitoa tarjoavilla tarkoitetaan niitä, jotka tekevät kirjanpitotehtäviä toimeksiannosta ja tilintarkastusta tarjoavilla tarkoitetaan tilintarkastajia, jota tilintarkastuslain mukaan ovat KHT-tilintarkastaja, HTM-tilintarkastaja, KHT-yhteisö ja HTM-yhteisö ja julkishallinnon ja -talouden tilintarkastajista annetussa laissa tarkoitettut JHTT-tilintarkastajat ja JHTT-yhteisöt”. Ilmoitusvelvollisuus koskee uudessa laissa myös JHTT-tilintarkastajia ja JHTT-yhteisöjä, koska ne voivat toimia esimerkiksi osakeyhtiön tilintarkastajina. Ilmoitusvelvollisuus ei koske kirjanpito-velvollisen yrityksen itsensä palveluksessa olevaa kirjanpitäjää tai silloin tällöin kirjanpitotehtäviä hoitavaa. Ilmoitusvelvollisuus koskee yleensä veroneuvontatehtäviä tarjoavaa yhteisöä. Palvelu on yleensä pääasiallista, jos neuvonta kattaa yli 50 prosenttia koko toiminnasta. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 10–11.)

5.1.5 Asianajajat ja oikeuspalveluita tarjoavat

Tähän ryhmään kuuluu yleensä asianajaja, asianajajan avustaja sekä liike- ja ammattitoimintana muita oikeudellisia palveluita tarjoavaa. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 12.)

Oikeudellisia palveluita tarjoavat ovat ilmoitusvelvollisia silloin kun he toimivat asiakkaan puolesta tai lukuun sellaisissa toimissa, jotka liittyvät muun muassa kiinteistöjen tai liiketoimintayksikköjen ostamiseen, myyntiin, toteuttamiseen tai suunnitteluun. Asiakkaan rahavarojen, arvopaperien tai muiden varojen hoitaminen kuuluu myös tähän. (Keskusrikospoliisi/Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 12.)

Ilmoitusvelvollisuus ei kuitenkaan koske oikeudenkäyntiavustaja- tai oikeudenkäyntiasiamiestehtävien hoitamista. Nämä tehtävät ovat yleensä oikeudenkäyntiin liittyvien tehtävien lisäksi asiakkaan oikeudellista asemaa rikoksen johdosta tai asian muussa oikeudenkäyntiä edeltävässä käsittelyvaiheessa. (Keskusrikospoliisi/Rahanpesun selvittelykeskus, Rahanpesun torjunnan Parhaat käytänteet: 7-8.)

”Hallituksen esityksen mukaan asiakkaan oikeudellista asemaa koskevan oikeudellisen neuvonnan ei tarvitse liittyä oikeudenkäyntiin, vaan siinä on kysymys asiakkaan jo tekemän tai suunnitteleman liiketoimen laillisuuden arvioinnista”. Rahanpesun selvittelykeskuksen mukaan mikäli asianajaja liiketoimen laillisuuden arvioinnin yhteydessä tai sen jälkeen osallistuu lueteltujen liiketoimien suunnitteluun tai toteuttamiseen, on ilmoitusvelvollisuus voimassa”.

(http://www.asianajajaliitto.fi/saantely/muut_saadokset_ja_ohjeet/rahanpesu)

Asianajajalla tulee olla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskienhallintaa koskevat ja toiminnan luonteeseen ja laajuuteen nähden riittävät menetelmät. Asianajajan tulee rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä arvioidessaan ottaa huomioon esimerkiksi asianajotoimintaan, palveluihin, asiakkaisiinsa ja näiden liiketoimintaan ja -toimiin liittyvät rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit. Arviointia kutsutaan nimeltään riskiperusteiseksi arvioinniksi. Asianajajan on saatettava rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskienhallintaa koskevat menetelmänsä rahanpesulain mukaisiksi 12 kuukauden kuluessa lain voimaantulosta. Laki edellyttää myös, että asianajajalla on omaan toimintaansa soveltuvat toimintaohjeet asiakkaiden tuntemista koskevista menettelyistä sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvästä selonteko- ja ilmoitusvelvollisuuden noidattamisesta. Asianajajaliitto suosittelee, että asianajotoimistossa annettaisiin sisäiset ohjeet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. Ohjeet kuinka

toimia asiakkaiden tuntemista koskevista menettelyistä sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvästä selonteko- ja ilmoitusvelvollisuuden noudattamisesta ja riskiperusteisen arvioinnin kriteerit suositellaan laadittaviksi ainoastaan kirjallisina. Ne on tarvittaessa kyettävä esittämään esimerkiksi Asianajajaliiton suorittaman toimistotarkastuksen yhteydessä. Jos asianajotoimistossa työskentelee useita lakimiehiä, on toimistolla oltava kirjalliset ohjeet asiakkaiden tuntemiseen liittyvistä menettelyistä, selonteko- ja ilmoitusvelvollisuuden noudattamisesta sekä riskiperusteisesta arvioinnista.

(http://www.asianajajaliitto.fi/saantely/muut_saadokset_ja_ohjeet/rahanpesu)

Asianajajan on viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävistä liiketoimista tai terrorismin rahoittamisen epäilyistä. Erona aikaisempaan rahanpesulakiin uudessa rahanpesulaissa ilmaus ”syytä epäillä varojen laillista alkuperää” on muutettu toisenlaiseksi ilmaukseksi ”epäilyttävä liiketoimi”. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan rahanpesulain mukainen epäilykynnys on matalampi kuin esitutkintalaissa ”syytä epäillä”- ilmauksella määritelty esitutkinna aloittamiskohta. Epäilyttävästä liiketoimesta on kyse silloin, kun asianajajan mielestä toimenpide on asianomaisten toimialan palvelujen tarjoamisesta saatujen yleisten kokemusten perusteella epäilyttävä. Hallituksen esitys myös huomauttaa, että rajaa toisaalta tavanomaisten ja toisaalta epäilyttävien ja ilmoitettavien liiketoimien välille ei voida tyhjentävästi määritellä. Asianajajan pitää arvioida jokaisen liiketoimen mahdollinen epäilyttävyys perustuen toimialan ja asiakkaiden tuntemukseensa perustuvaan riskiperusteiseen kokonaisarviointiin. Ilmoitus tulee pääsääntöisesti tehdä sähköisesti ja keskusrikospoliisin internet-sivulla on linkki sähköiseen ilmoituslomakkeeseen. Ilmoitus voidaan tehdä erityisestä syyistä myös muulla tavalla. Hallituksen esityksen perusteluissa erityiseksi syyksi mainitaan internetyhteyksien puuttuminen. Asianajajan on annettava maksutta rahanpesun selvittelykeskukselle kaikki tiedot ja asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä epäilyn selvittämiseksi.

Ilmoitusvelvollisuus koskee siis epäilyttäviä liiketoimia, jos niiden kohteena oleva omaisuus on peräisin Suomesta tai toisesta valtiosta. Asianajajan tulee lisäksi toteuttaa asianmukaiset sekä riittävät toimet niiden työntekijöiden suojelemiseksi,

jotka tekevät ilmoituksen rahanpesun selvittelykeskukselle. Asianajajan tulee säilyttää ilmoitusvelvollisuutensa suorittamiseksi hankkimansa pakolliset tiedot ja selvitykset viisi vuotta ilmoituksen tekemisestä. Asianajajan salassapito- ja vaitiolovelvollisuus (Suomen Asianajajaliiton säännöt 38 §) eivät estä ilmoitusvelvollisuuden

(http://www.asianajajaliitto.fi/saantely/muut_saadokset_ja_ohjeet/rahanpesu)

5.2 Ilmoitusvelvollisilla töissä olevien koulutus ja suojeleminen

Rahanpesulain 34 §:ssä on ilmoitusvelvollisille määritelty velvollisuudet työntekijöidensä kouluttamisen ja suojelemisen kannalta. Ilmoitusvelvollisten on huolehdittava, että työntekijät koulutetaan tarpeeksi kattavasti, jotta työntekijät osaavat toimia oikein ilmoitustilanteessa. Ilmoitusvelvollisen tulee laatia selkeät ohjeet työntekijöille asiakkaan tuntemista koskevista menettelyistä sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvästä selonteko ja ilmoitusvelvollisuuden noudattamisesta. Lain mukaan ilmoitusvelvollisten tulee suojella ilmoituksia tekeviä työntekijöitä tarpeeksi kattavilla tavoilla. Tärkein työntekijöiden suojeleminen on työntekijöiden koulutusvelvoite. Työntekijöiden koulutuksella ja ohjeistuksella annetaan työntekijöille riittävät valmiudet tilanteiden hoitamiseksi. Ilmoitusvelvollisten täytyy laatia suunnitelmat sellaisten henkilöiden suojelemiseksi, jotka joutuvat tekemään ilmoituksia epäilyttävistä liiketoimista. Jokaisella ilmoitusvelvollisella pitää olla oma yhteyshenkilö, joka vastaa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnasta. Tämä henkilö ottaa vastaan ja käsittelee ilmoitusvelvollisen ilmoitukset ja toimittaa ne rahanpesun selvittelykeskukselle. Ilmoitusvelvollisen tulee huolehtia siitä, että kaikki työntekijät tietävät, kuka on rahanpesun yhdyshenkilö heidän yrityksessään. Toisaalta ilmoitusvelvollisen on huolehdittava siitä, että tiedot yhteyshenkilöstä eivät ole kenenkään yrityksen ulkopuolisen henkilön tiedossa. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 15.)

5.3 Asiakkaan tunteminen

5.3.1 Yleisesti

Rahanpesulain 6 §:ssä kerrotaan asiakkaan tuntemisesta ja riskiperusteisesta arvioinnista. Tunteminen tarkoittaa yleensä sitä, että ilmoitusvelvollinen varmistunut asiakkaan henkilöllisyydestä ja tuntee asiakkaan toimintaa ja taustoja sillä laajuudella kuin asiakassuhde ja riskinhallinta sitä edellyttävät. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 16.)

”Rahanpesulain 21 §:ssä säädetään, että luottolaitoksen, rahoituslaitoksen, sijoituspalveluyrityksen, rahastoyhtiön, vakuutusyhtiön, vakuutusyhdistyksen ja vakuutusedustajan on noudatettava rahanpesulain 2. luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemiseen liittyviä velvoitteita muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa liikkeessään”. Ilmoitusvelvollisen tulee huolehtia myös, että velvoitteita noudatetaan muussa kuin ETA-valtiossa sijaitsevassa yhtiössä. Näiden yhtiöiden omistamien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä ilmoitusvelvollisia täytyy olla enemmän kuin 50 prosenttia. Asiakkaan tuntemisen kuuluvat toimenpiteet on määriteltä rahanpesudirektiivin 8 artiklassa. Ensimmäiseksi ilmoitusvelvollisen täytyy tunnistaa asiakas ja varmentaa tämän henkilöllisyys luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevien dokumenttien perusteella. ”Toiseksi täytyy tarvittaessa tehdä todellisen omistajan ja edunsaajan tunnistaminen ja riskiin perustuvien ja riittävien toimenpiteiden toteuttaminen todellisen omistajan ja edunsaajan todentamiseksi. Kolmas on, että ilmoitusvelvollisen täytyy hankkia tietoja liikesuhteen tarkoituksesta ja laadusta. Viimeisin on liikesuhteen jatkuvan seurannan toteuttaminen. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009:16–17.)

Nämä kaikki äsken mainitut asiat täytyy määritellä riskiperusteisen arvioinnin perusteella. Ilmoitusvelvollinen siis tekee tämän riskiperusteisen arvioinnin. Riskiperusteisessa arvionnissa otetaan yleensä huomioon riskin suuruus, joka kohdistuu asiakkaaseen, liikesuhteeseen, tuotteeseen tai liiketoimeen. Ilmoitusvelvollisen täytyy näyttää toteen valvontaviranomaisille, että toimenpiteet ovat tarpeeksi laajoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskeihin nähden. Velvollisen on otet-

tava huomioon, että valmiina olevien asiakkaiden tiedot on päivitettävä riittävin väliajoin. Se kannattaa tehdä esimerkiksi asiakastapaamisten yhteydessä. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009:16–17)

5.3.2 Asiakkaan tuntemisen tasot ja riskiperusteinen arviointi

Asiakkaan tuntemisessa täytyy ottaa huomioon, että rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riski ei ole aina kaikissa tilanteissa yhtä suuri. Tietyissä tapauksissa on tämän takia sallittu yksinkertaistettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus. Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta voidaan mainita tilanne, jossa rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski on pieni ja esimerkiksi asiakkaan tai edunsaajan henkilöllisyyttä koskevat tiedot ovat yleisesti saatavilla tai riittävä tarkastus toteutetaan muiden järjestelmien puitteissa. Rahanpesulain 12 §:n mukaan, jos asiakkaaseen, tuotteen, palveluun tai liiketoimeen liittyy hyvin pieni rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riski, ilmoitusvelvollisen ei tarvitse noudattaa laissa määrättyjä velvoitteita asiakkaan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta. Ilmoitusvelvollisen ei tarvitse myöskään noudattaa velvoitteita tosiasiallisen edunsaajan tunnistamisesta, selonottovelvollisuudesta sekä asiakkaan tuntemistietojen säilyttämisestä. Yksinkertaistetussa asiakkaan tuntemisessä ilmoitusvelvollisen on aina pakko noudattaa asiakkaan tuntemisvelvoitteita. Asiakassuhdetta on myös tarkkailtava epätavallisten liiketoimien havaitsemiseksi. Rahanpesulain 13 §:n mukaan yksinkertaista asiakkaan tuntemista voidaan noudattaa kun asiakas on Suomen viranomainen tai taho, kuten kunta, KELA, Suomen Pankki, Suomessa tai toisessa ETA-maassa toimiluvan saanut, rahoitus- tai luottolaitos. Yksinkertaistettu asiakkaan tuntemismenettely edellyttää aina sitä, että ilmoitusvelvollinen hankkii edellytyksistä riittävästi tietoa. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 29–30.)

Joskus rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riski on suurempi kuin normaalisti. Tällöin ilmoitusvelvollisilta edellytetään niin sanottua tehostettua asiakkaan tuntemista, vaikka kaikkien asiakkaiden henkilöllisyys ja liiketoiminta olisikin selvitettävä, täytyy joissakin tapauksissa noudattaa erityisen perusteellisia menettelyjä asiakkaan tunnistamiseksi ja henkilöllisyyden todentamiseksi. Rahanpesulain 17 § määrittää, että ilmoitusvelvollisen tulee noudattaa tehostettua asiakkaan tunte-

mismenettelyä mikäli asiakkaaseen, tuotteeseen, palveluun, tai liiketoimeen liittyy tavanomaista suurempi rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riski. Tämä tarkoittaa yleensä sitä, että ilmoitusvelvollisen täytyy toimia tehostetun menettelyn tavoin sellaisissa tilanteissa, jotka sisältävät luonteensa puolesta suuremman riskin juuri ilmoitusvelvollisen liiketoiminnassa. Tehostettu tuntemisvelvollisuus tarkoittaa lähinnä sitä, että tilanteessa jossa rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski on tavanomaista suurempi, on ilmoitusvelvollisen kiinnitettävä asiakkaaseen ja tämän liiketoimintaan tavallista enemmän huomiota. Ilmoitusvelvollisen tulee huolehtia, ettei asiakassuhteeseen liity rahanpesua tai terrorismin rahoitusta. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 30.)

Toinen otsikon aiheista on riskiperusteinen arviointi. Se tarkoittaa sitä, että rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjunnassa otetaan käyttöön riskienhallintaprosessit. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että asiakkaan tuntemiseksi tarkoitettuihin toimenpiteisiin tulee soveltaa rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskeihin. Riskejä pitää arvioida eri tilanteissa aina eri tavoin. Riskiperusteinen lähestymistapa voidaan jakaa useaan osaan mm. maariskien, maksujen kohde- tai lähdevaltion, finanssija muihin sanktioihin, kauppasaartoon, korruptioon, poliittiseen tilanteeseen, asiakasriskiin, toimialaan, omistajiin, transaktioiden kokon ja rakenteeseen, tuoteriskien sekä muihin riskeihin. Keskusrikospoliisi/Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 17.)

Riskiperusteiseen arviointiin liittyy aina se, että ilmoitusvelvollisilla tulee olla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskienhallintaa koskevat menetelmät käytettävissään. Tämä taas tarkoittaa sitä, että ilmoitusvelvollisen täytyy tunnistaa asiakassuhteensa, joihin saattaa liittyä rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskejä. Ilmoitusvelvollisen täytyy myös arvioida niitä sekä kehittää toimintatapoja joilla voi hallita ja vähentää riskejä. Ilmoitusvelvollisen tulee analysoida rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit. Näin se voi päättää missä ja milloin riskit ovat suurimmat. Ilmoitusvelvollisen tulee määrittellä korkeamman riskin omaavat asiakkaat, tuotteet ja palvelut. Ilmoitusvelvolliset voivat itse päättää miten ja millä tavoin ne toteuttavat riskien arvioinnin. Riskienhallintamenetelmien käyttöönotolle on yleensä annettu vuoden siirtymäaika. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvitte-

lykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 17–18.)

5.4 Asiakkaan tunnistaminen

5.4.1 Asiakkaan tunnistamisen pääperiaatteet

Asiakkaan tunnistaminen pitää sisällään niin asiakkaan identifioinnin kuin verifiointinkin. Asiakkaan tunnistamisella tarkoitetaan yksinkertaisesti asiakkaan henkilöllisyyden selvittämistä asiakkaan antamien tietojen perusteella. Henkilöllisyyden todentamisessa asiakkaan henkilöllisyys varmennetaan erittäin luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä peräisin olevista asiakirjoista tai tiedoista. Tunnistamisen ja todentamisen ero on siinä, että tunnistamisessa asiakas itse antaa tiedot henkilöllisyydestään kertomalla esimerkiksi yksinkertaisesti vain nimensä. Todentamisessa varmistetaan riippumattomasta ja luotettavasta lähteestä että asiakas on se henkilö, joka hän väittää olevansa. Tämä on mielestäni hyvin loogista. Perusajatus tässä siis on se, että asiakkaan henkilöllisyyden todentaminen tapahtuu asiakkaan tai hänen puolestaan toimivan henkilökohtaisesti läsnä ollessa. Henkilöllisyyden todentamisen tulee aina perustua voimassaolevaan, viranomaisen antamaan asiakirjaan. Näitä ovat esimerkiksi kuvalliset henkilöllisyystodistukset. Henkilöllisyyttä osoittavien asiakirjojen luotettavuuteen liittyvä turvataso on tärkeää koska niihin liittyvä väärentäminen ja väärinkäyttö ovat usein osa laajempaa rikollisuutta. Jos asiakassuhde aloitetaan toisessa maassa asuvan henkilön kanssa, luotettavan henkilöllisyyden todentamisen merkitys korostuu merkittävästi. Tällaisessa tapauksessa henkilöllisyyden varmentaminen saattaa edellyttää useiden eri menetelmien yhdistämistä. Todentamiseen käytetään esimerkiksi väestörekisterikeskuksen, Suomen Asiakastiedon ja muita vastaavia rekistereitä. Ilmoitusvelvollisen epäillessä asiakkaan henkilöllisyyden tietojen luotettavuutta, tulee ilmoitusvelvollisen todentaa asiakkaan henkilöllisyys. Tämä säännös on uusi ja se liittyy rahanpesulakiin. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 18–20.)

Asiakkaisiin, jotka eivät ole henkilökohtaisesti läsnä henkilöllisyyttä todennettaessa liittyy normaalia suurempi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski. Tällöin täytyy noudattaa tehostettua asiakkaan tuntemista. Ilmoitusvelvollisen on ris-

kiarvion perusteella suoritettava lisätoimenpiteitä. Rahanpesulain 18 §:n mukaan etätunnistaminen ilmoitusvelvollisen tulee rahanpesun ja terrorismin vähentämiseksi tehdä kolme asiaa joista ensimmäinen on todentaa asiakkaan henkilöllisyys hankkimalla lisäasiakirjoja tai -tietoja luotettavasta lähteestä. Toinen on varmistaa, että liiketoimeen liittyvä suoritus tulee luottolaitoksen tililtä tai se maksetaan tilille, joka on aiemmin avattu asiakkaan nimiin. Viimeisin on todentaa asiakkaan henkilöllisyys laatuvarmenteella tai muun sähköisen tunnistamistekniikan avulla, joka on tietoturvallinen. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 32.)

Ensimmäisessä kohdassa lähtökohtana on, ettei asiakkaan itsensä antamia tietoja voida pitää luotettavana. Ilmoitusvelvollinen voi saada asiakkaan tiedot väestörekisterikeskuksen järjestelmästä. Asiakas voi joutua myös itse toimittamaan asiakirjoja ja lisäselvityksiä. Toisella kohdalla tarkoitetaan sitä, että ilmoitusvelvollisella tulee olla mahdollisuus tarkistaa, että maksu tulee asiakkaan omalta tililtä. Tässä tapauksessa täytyy varmistua siitä, että suorittaja ja maksaja vastaavat. Kolmannessa kohdassa tarkoitettua tunnistamistekniikkaa ovat esimerkiksi pankkien pankkitunnukset, jos niillä voi vaan todentaa asiakkaan henkilöllisyyden. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 32.)

5.4.2 Henkilöllisyyden todentamisasiakirjat

Henkilöllisyys on todennettava luotettavalla asiakirjalla, joita ovat suomalainen ajokortti, henkilökortti, Suomen passi, muukalaispassi tai pakolaisen matkustusasiakirja ja lopuksi kuvallinen KELA-kortti. Mikäli kyseessä on ulkomaalainen henkilö, jolla ei ole suomalaisen viranomaisen myöntämää asiakirjaa, henkilöllisyys voidaan todistaa kansallisella ulkomaan passilla tai matkustusasiakirjana hyväksyttävällä henkilötodistuksella. Henkilö täytyy pystyä tunnistamaan esimerkiksi passista ja henkilötiedot täytyy varmentaa todentamisasiakirjoista. Asiakirjan on oltava kuvallinen ja sen tulee sisältää tietyt aitoustehtävät ja se on määräajan voimassaoleva. Muussa tapauksessa täytyy asiakkaalta vaatia lisäselvitystä henkilöllisyyden todentamiseksi. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 21.)

Oikeushenkilön henkilöllisyys pitää todentaa luotettavista asiakirjoista, joita ovat esimerkiksi kaupparekisterinote tai vastaava ote muusta julkisesta rekisteristä. Mikäli luonnollinen henkilö toimii oikeushenkilön puolesta, on henkilö tunnistettava ja henkilöllisyys todennettava tarvittaessa. Tämän lisäksi on varmistuttava että luonnollinen henkilö ylipäänsä voi edustaa. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 21.)

Asiakkaan henkilöllisyys tulee todentaa tapauksessa jossa, kyseessä epäilyttävä liiketoimi. Asiakkaan henkilöllisyys täytyy todentaa myös silloin kun ilmoitusvelvollinen epäilee, että varoja käytetään terrorismin rahoittamiseen. Epäilyttävä liiketoimi tässä tapauksessa tarkoittaa sitä, että ilmoitusvelvollisella on syytä epäillä varojen laillista alkuperää. Kun liiketoimi on epäilyttävä tai poikkeuksellinen, voi olla kyse rahanpesusta tai terrorismin rahoittamisesta. Jos ilmoitusvelvollisen mielestä asiakkaan tarjoama palvelu on ylipäänsä epäilyttävä, kyse on silloinkin epäilyttävästä liiketoimesta. Rajaa normaalien ja epäilyttävien liiketöiden välille on vaikea määritellä. Siksi ilmoitusvelvollisen tulee perustaa tietonsa riskiperusteiseen kokonaisarviointiin. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 22.)

Niin kutsutun edustajan henkilöllisyys tulee todeta riskiperusteisen arvioinnin perusteella. Tämä velvollisuus koskee sellaisia tapauksia, joissa toinen henkilö toimii valtuutettuna asiakkaan puolesta tai toimii asiakkaan nimiin. Lain mukaan tällaisesta edustuksesta on kyse kun edustaja päättää sopimuksia nimenomaan asiakkaan nimissä ja hän itse jää sopimuksen ulkopuolelle. Valtuutus tarkoittaa sellaista toimea, kun jollain henkilöllä on tietynlainen kelpoisuus toimia asiakkaan puolesta ja myös tehdä kelpoisuuden rajoissa oikeustoimia. Lakisääteinen edustus taas perustuu jonkin henkilön asemaan organisaatiossa, esimerkkinä voidaan mainita esimerkiksi osakeyhtiön toimitusjohtaja. (Keskusrikospoliisi/Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 22–23.)

Asiakkaan henkilöllisyys on joka kerta todennettava pelikasinotoiminnassa Suomen lain mukaan. ”Valtion itsensä valvonnassa olevien kasinoiden katsotaan noudattavan asiakkaan tuntemista koskevia toimia, kun ne vaihdettavien pelimerkkien määrästä riippumatta tunnistavat asiakkaan ja todentavat tämän henkilöllisyyden

tämän saapuessa kasinolle”. Rahapeliyhteisön täytyy todentaa asiakkaan henkilöllisyys kun pelaajan asettama panos on yhtenä tai toisiinsa liittyvinä suorituksina yhteensä vähintään 3000 euroa. Maksun lähettäjän henkilöllisyys tulee todentaa yli tuhannen euron käteissuorituksissa. Tiedot tallennetaan niin, että ne voidaan luovuttaa viranomaisille. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 23.)

5.5 Tuntemistietojen säilytyksen kesto

Tiedot jotka koskevat asiakkaan tuntemista tulee säilyttää vähintään viiden vuoden ajan siitä kun asiakassuhde päättyy. Jos kyseessä on satunnainen liiketoimi, on tiedot säilytettävä viiden vuoden ajan liiketoimen suorittamisesta, kun liiketoimi on ollut yli 15 000 euroa tai kasinotoiminnan osalta 3000 euroa. Asiakkaan henkilöllisyyden todentamistiedoista on säilytettävä nimi, syntymäpaikka ja suomalainen henkilötunnus. Edustajana toimivan henkilön nimi, syntymäaika ja henkilötunnus on säilytettävä. Oikeushenkilöltä tulee säilyttää nimi, rekisterinumero, rekisteröitysmipäivä ja rekisteriviranomainen. Myös tiedot oikeushenkilön toimialasta tulee säilyttää. Tosiasiallisen edunsaajan tulee säilyttää täydellinen nimi, syntymäaika ja henkilötunnus. Henkilön ollessa ulkomaalainen, tulee matkustusasiakirjan tiedot säilyttää. Näitä tietoja ovat numero tai muu tunnistetieto, joka voi olla tieto jolla matkustusasiakirja voidaan tunnistaa. Normaalit asiakkaan tunnistamiseksi ja tuntemiseksi hankitut tiedot on säilytettävä erillään rahanpesulain selonottovelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden noudattamiseksi hankituista selvityksistä ja tiedoista. Asiakkaalla on myös lakisääteinen oikeus tarkastaa itseään koskevat tiedot, jotka ilmoitusvelvollinen on rekisteröinyt. Tämä ei kuitenkaan koske selonotto- ja ilmoitusvelvollisuuden täyttämiseksi hankittuja tietoja. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 28–29.)

5.6 Tosiasiallinen edunsaaja

Tosiasialliseksi edunsaajaksi kutsutaan henkilöä, kenen hyväksi liiketoimi toteutetaan. ”Rahanpesulain 8 §:n mukaan ilmoitusvelvollisen tulee tunnistaa tosiasiallinen edunsaaja ja todentaa tämän henkilöllisyys. Rahanpesudirektiivin 2005/60/EY mukaan todellinen edunsaaja on oikeussubjekti tai oikeudellisen järjestelyn varan

antaja”. Tosiasiallinen edunsaaja tulee selvittää välillisen edustuksen tilanteissa, joka tarkoittaa sitä, että asiakas toimii omissa nimissään, mutta tarkoitus on kumminki jonkun toisen toisen nimiin. Tosiasiallisella edunsaajalla tarkoitetaan sellaista luonnollista henkilöä, joka käyttää määräysvaltaa asiakkaana olevan yrityksen omistajakontrollin tai muun määräysvallan kautta. Tosiasiallisella edunsaajalla on yleensä yli 25 prosentin osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä. Tosiasiallisella edunsaajalla on myös oikeus nimittää tai sitten erottaa enemmistöjäsenistä yhtiön hallituksessa. ”Tosiasiallisen edunsaajan tulee selvittää myös trustin kohteena olevan omaisuuden osalta”. Trust tarkoittaa kolmen osapuolen eli perustajan, edunvalvojan ja edunsaajan välistä niin sanottua rakennelmaa. Meiltä täällä Suomesta ei trusteja löydy. Silti ilmoitusvelvollisen on tunnistettava trustjärjestelyissä myös omaisuuden edunsaajat. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 24–15.)

Edustajaa voidaan käyttää esimerkiksi siksi, että päämies haluaa pysyä tuntemattomana. Tämä voidaan toteuttaa erilaisilla henkilö- ja yritysjärjestelyillä. Kun käytetään välikäsiä, saattaa kyse olla peittelystä, johon puolestaan saattaa liittyä rahanpesua tai terrorismin rahoitusta siksi, edunsaajan tunnistaminen on tärkeää. Hetki jolloin ilmoitusvelvollinen tietää kenen hyväksi liiketoimia tehdään, pystyy hän arvioimaan asiakkaaseen rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski. Mikäli ilmoitusvelvollinen ei kykene tunnistamaan ja todentamaan tosiasiallisen edunsaajan henkilöllisyyttä, lain edellyttämällä tavalla, on asiakassuhde lopetettava ja harkittava rahanpesuilmoituksen tekemistä. Jos asiakas on yhtiö, jonka arvopaperi on julkisen kaupankäynnin kohteena joko täällä Suomessa tai ETA-valtiossa, tosiasiallista edunsaajaa ei tarvitse tunnistaa. (Keskusrikospoliisi/Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 24–25.)

5.7 Selonottovelvollisuus ja huolellisuusvelvonta

Rahanpesulain 9 §:ssä kerrotaan ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta hankkia tietoja asiakkaan tuntemiseksi. Tätä kutsutaan selonottovelvollisuudeksi. Ilmoitusvelvollisen pitää välittömästi hankkia tietoja asiakkaan toiminnasta, liiketoimen laadusta ja laajuudesta. ”Selonottovelvollisuus edellyttää ilmoitusvelvollisen käsitystä tuotteittensa ja palveluittensa käyttämisestä ja siitä miten asiakas liiketoimin-

taansa harjoittaa ja laaja liiketoimi on. Ilmoitusvelvollisen huolellisuusvelvoitus on pätevä ja riittävä, kun se on saanut tarpeeksi hyvän ja kattavan selvityksen omaisuuden alkuperästä. Jos asiasta ei ole saatu riittävää selvyyttä, täytyy ilmoitusvelvollisen tehdä rahanpesuilmoitus. ”Huolellisuusvelvollisuuden perusteella ilmoitusvelvollisella on oikeus pyytää asiakkaalta selvitystä varojen tai omaisuuden alkuperästä”. Tämä voidaan todeta asiakirjoilla. Näitä asiakirjoja voi olla kauppa-, lahja- tai perinnönjakokirjalla, laskulla tai vakuutusasiakirjalla. ”Ilmoitusvelvollisen on noudatettava riskiperusteisen arvioinnin pohjalta tuntemisvelvollisuutta niin kauan kun asiakassuhde on olemassa, tarkoittaa asiakkaan tuntemista koskevien asiakirjojen ja tietojen päivittämistä ajantasalle. Asiakkaan toiminnan poiketessa odotetusta toiminnasta, täytyy ilmoitusvelvollisen havaita tämä ja tehdä rahanpesuilmoitus. Asiakkaan epäilyttävät liiketoimet voi tarkistaa Asiakastieto Oy:stä, jonka mahdollistaa luottolain muutos. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 25.)

Liiketoimen tai toimeksiannon katsotaan poikkeavan tavanomaisesta jos liiketoimen rakenne tai suuruus poikkeaa tavanomaisesta, esimerkiksi suuret käteiskaupat tai lainajärjestelyt. Epäilyttävää voi olla se jos liiketoimi ei sovi yhteen asiakkaan taloudellisen tilanteen tai liiketoimen kanssa. Tällöin liiketoimi poikkeaa merkittävästi aiemmasta tilanteen tai liiketoimen kanssa. Tällöin liiketoimi poikkeaa merkittävästi aiemmasta. ”Jos ilmoitusvelvollinen laiminlyö selonottovelvollisuuden noudattamisen tai neuvoa tai auttaa asiakasta, valvottavalle voi aiheutua rikosoikeudellinen seuraamus”. ”Ilmoitusvelvollinen ei saa siirtää epäilyttävään liiketoimeen sisältyviä varoja tai muuta omaisuutta viranomaisten ulottumattomiin.” ”Jos ilmoitusvelvollinen laiminlyö selonottovelvollisuuden noudattamisen tai neuvoa tai auttaa asiakasta, valvottavalle voi aiheutua rikosoikeudellinen seuraamus”. ”Ilmoitusvelvollinen ei saa siirtää epäilyttävään liiketoimeen sisältyviä varoja tai muuta omaisuutta viranomaisten ulottumattomiin”. ”Epäilyttävissä tapauksissa ilmoitusvelvollinen voi keskeyttää liiketoimen selvityksiä varten, kieltäytyä liiketoimesta tai suorittaa liiketoimen, jos ilmoitusvelvollinen ei voi sitä jättää suorittamatta tai jos liiketoimen keskeyttäminen tai siitä kieltäytyminen vaikeuttaisi liiketoimen edunsaajan selville saamista”. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 27.)

6 Ilmoitusvelvollisuus

6.1 Epäilyttävä liiketoimi

Rahanpesudirektiivin (2005/60/EY) artiklan 20 mukaan ilmoitusvelvollisten tulee tutkia erityisen huolellisesti kaikki ne toimet joihin saattaa liittyä luonteensa vuoksi rahanpesun tai terrorismin rahoituksen riski. Rahanpesulain 23 §:ssä säädetään ilmoitusvelvollisen velvollisuudesta tehdä ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta, kun ilmoitusvelvollinen epäilee varojen laillista alkuperää eli havaitsee asiakkaan epäilyttävän liiketoimen. Tällöin täytyy ilmoitusvelvollisen tehdä rahanpesuilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle. Esimerkiksi panttilainauslaitoksen on tehtävä viipymättä ilmoitus silloin, kun se havaitsee epäilyttävän liiketoimen, jos kyseessä on arvokas pantti. Ilmoitusvelvollisen on arvioitava ja selvitettävä asiakkaansa toimenpiteiden taloudellinen tarkoitus ja lainmukaisuus. Ilmoitusvelvollisen ei pidä selvittää, mistä rikoksesta on kyse. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 38.)

Rahanpesuilmoitus tulee tehdä sähköisesti. Sen on tehtävä sähköisesti sen takia, että asia saadaan vireille ja käsiteltyyn niin nopeasti kuin on vain mahdollista. vain erityisistä syistä, se voidaan tehdä eri tavalla. Ilmoitusvelvollisen on annettava rahanpesun selvittelykeskukselle kaikki tarvittavat tiedot ja asiakirjat, joilla mahdollisesti on merkitystä epäilyttävän liiketoimen selvittämiseksi. Tiedot on annettava maksutta. Ilmoitusvelvollisen täytyy myös selvittää kaikkien ilmoitusvelvollisuuden suorittamiseksi hankitut tiedot. Nämä tulee säilyttää viiden vuoden ajan. Sen jälkeen tiedot poistetaan. Jos niiden säilyttäminen ei ole tarpeen rikostutinnan, vireillä olevan oikeudenkäynnin tai ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevien oikeuksien turvaamiseksi, niitä ei saa poistaa. Rahanpesuilmoituksen perusteella rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta. Jos rekisteröity itse niin pyytää, voi Tietosuojavaltuutettu tarkastaa rekisteröityä koskevien toimien lainmukaisuuden. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 39.)

6.2 Rahanpesuilmoituksen sisältö

Rahanpesuasetuksen 2 §:ssä kerrotaan rahanpesuilmoituksen sisällöstä. Rahanpesu ilmoituksessa tulee olla hyvin paljon eri tietoja. Siinä täytyy olla ilmoittajan nimi, liiketoimeen osalliset luonnolliset henkilöt, heidän nimet, henkilötunnukset, ulkomaalaisen henkilön kansalaisuus, mikäli hänellä henkilötunnusta, sekä passin tai muun matkustusasiakirjan numero. Myös liiketoimeen osalliset oikeushenkilöt, heidän täydelliset nimet, mahdollinen rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen, täytyy löytyä ilmoituksesta. Ilmoituksesta täytyy löytyä varojen tai muun alkuperä tai kohde, liiketoimen laatu, syy joka teki liiketoimesta epäilyttävän. Siinä pitää myös ilmoittaa, onko liiketoimi suoritettu, keskeytetty vai onko siitä kieltäydytty ja lopuksi ilmoittajan omat havainnot tapahtununeesta ja taustoista.

Ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle toimitetaan sähköisesti täyttämällä internet-sivuilla oleva rahanpesuilmoitus tai lähettämällä ilmoitus keskusrikospoliisin sähköpostiosoitteeseen. Se voidaan myös lähettää postitse tai faksata. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 40–41.)

Rahanpesuilmoitukseen liittyvästä salassapitovelvollisuudesta säädetään Rahanpesulain 25 §:ssä. Ilmoitusvelvollinen ei saa paljastaa ilmoituksen tekoa sille, johon epäily kohdistuu. Salassapitovelvollisuus koskee ilmoitusvelvollisen lisäksi henkilöä, joka on ilmoitusvelvollisella töissä tai joka on saanut haltuunsa salassa pidettäviä tietoja. Ilmoitusvelvollinen saa luovuttaa tiedon rahanpesuilmoituksen sisällöstä samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalle Suomessa tai toisessa ETA- valtiossa toimiluvan saaneelle salassapitovelvollisuuden sitä estämättä. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 41.) ”Poikkeuksena salassapitovelvollisuuteen ilmoitusvelvollinen voi luovuttaa tiedon rahanpesuilmoituksen tekemisestä Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena sellaisessa yksittäisessä liiketoimessa, joka liittyy samaan asiakkaaseen ja samaan liiketoimeen”. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 41.)

6.3 Liiketoimen keskeyttäminen

Rahanpesulain 26 §:ssä säädetään tilanteista, joissa liiketoimi on keskeytettävä tai siitä tulee kieltäytyä. Nämä tapahtuvat esimerkiksi silloin kun ilmoitusvelvollinen pitää liiketoimea epäilyttävänä tai hän epäilee liiketoimeen liittyvien varojen käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavan yritykseen. Tällöin liiketoimi on keskeytettävä, yleensä lisäselvityksiä varten tai liiketoimesta on kieltäydyttävä. Jos liiketoimen toteuttamatta jättäminen ei ole mahdollista, ilmoitusvelvollinen voi suorittaa toimen. Sen jälkeen asiasta on tehtävä rahanpesuilmoitus rahanpesun selvittelykeskukseen. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 42.)

”Rahanpesunselvittelykeskuksessa työskentelevälle, päällystään kuuluvalla poliisilla oikeus antaa ilmoitusvelvolliselle määräys pidättäytyä suorittamasta liiketoimea, jos tämä on tarpeen rahanpesun selvittämiseksi”. Ilmoitusvelvollinen voidaan pidättää suorittamasta liiketoimia viiden päivän ajaksi. Pidätysmääräys ei ole liitetty ilmoituksen vastaanottoon. Viiden arkipäivän määräaika lasketaan määräyksen antopäivästä kyseinen päivä mukaanlukien. Näin ollen lauantait eivät siis kuulu näihin päiviin. Määräys tehdään kirjallisesti ja siinä määritellään määräajan kesto. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 42.)

7 Rahanpesunvalvonta Suomessa ja laiminlyönnin seuraukset

7.1 Valvontaviranomaiset

”Rahanpesulain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista valvovat useat eri tahot kuten rahoitustarkastus, vakuutusvalvontavirasto, sisäasiainministeriö, Ahvenanmaan maakuntahallitus, keskuskauppakamarin tilintarkastuslautakunta, julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunta, Etelä-Suomen lääninhallitus, lääninhallitus ja asianajajayhdistys”. Kaikki ilmoitusvelvolliset ovat valvonnan tai seurannan kohteena. Rahanpesudirektiivin (artikla 37) mukaisesti on valvovilla viranomaisilla oltava riittävät valtuudet ja resurssit tehtävien hoitamiseksi. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 47–48.)

”Rahoitustarkastus ja Vakuutusvalvontavirasto yhdistettiin vuonna 2009 alussa Finanssivalvontavirastoksi, (piste ja pilkku, jompikumpi pois) joka toimii uutena rahoitus- ja vakuutusvalvontaviranomaisena. Finanssivalvonta toimii Suomen Pankin yhteydessä, mutta sen päätöksenteko on itsenäinen. Finanssivalvonnan kohdistama valvonta pitää sisällään toimilupien myöntämisen ja toiminnan, taloudellisen aseman ja riskienhallinnan jatkuvan valvonnan. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 48.)

7.2 Valvontaviranomaisten tarkastusoikeus ja pakkokeinot

”Rahanpesulain 32 § antaa Etelä-Suomen lääninhallituksen asianomaisille virkamiehelle oikeuden rahanpesulain ja sen nojalla annettujen säännösten sekä maksajan tiedot -asetuksen noudattamisen valvomiseksi toimittaa tarkastus rekisteröityjen ilmoitusvelvollisten liike- ja varastotiloihin”. Elinkeinonharjoittajan on pääsnettävä virkamies sisälle hallinnassa oleviin liike- ja varastotiloihin. Tarkastusta toimittava virkamies on oikeutettu tutkimaan kirjanpito, tietojenkäsittelyn tallenteet ja muut tarkastuksen kannalta olennaiset asiakirjat. Tällaisilla tarkastusoikeudella katsotaan olevan ennalta ehkäisevä vaikutus. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 49.)

”Etelä-Suomen lääninhallitus voi kieltää maksuliikettä tai valuutanvaihtoa harjoittavan jatkamasta toimintaansa rahanpesulain 33 §:ssä määritellyissä tilanteissa. Näitä tilanteita ovat, jos velvollinen laiminlyö rekistereröitymisvelvollisuuden, jatkaa edelleen rekisteröinnin yhteydessä kielletyn toiminnan harjoittamista tai rekisteristä poistettuna jatkaa toimintaansa. Jos toimintaa harjoittava laiminlyö rekisteriin merkittyjen tietojen muuttumisesta, lääninhallitus voi kehottaa asianomaista täyttämään velvollisuutensa”. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 50.)

7.3 Rahanpesun selvittelykeskus

Rahanpesun selvittelykeskus on Keskusrikospoliisissa toimiva yksikkö. Rahanpesun selvittelykeskuksen tehtäviin kuuluu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen ja selvittäminen, viranomaisten välisen yhteistyön edistäminen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnassa. Myös yhteistyö ja tietojen vaihto rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä huolehtivien vieraan valtion viranomaisten kanssa, yhteistyö ilmoitusvelvollisten kanssa sekä tilastojen pitäminen rahanpesuilmoitusten ja tehtyjen liiketoimien keskeytysten lukumäärästä kuuluu selvittelykeskuksen tehtäviin. Rahanpesun selvittelykeskus ratkaisee saamaansa ja hankkimansa selvityksen perusteella, onko asiassa syytä epäillä rikosta. Selvittelykeskusta valvoo Sisäministeriö. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 51.)

Rahanpesurekisteri on rahanpesun selvittelykeskuksen käyttöön tarkoitettu henkilörekisteri. Kyseiseen rekisteriin tallennetaan rahanpesun selvittelykeskuksen tehtävien suorittamiseksi hankittuja tai rahanpesuilmoitusten perusteella saatuja tietoja ja asiakirjoja. Henkilöllisyyttä koskevista tiedoista rekisteriin täytyy tallentaa täydellinen nimi, syntymäaika, henkilötunnus, sukupuoli, äidinkieli, kansalaisuus, siviilisää-ty, syntymävaltio, syntymäkunta, ammatti, osoite ja puhelinnumero tai muu yhteystieto, tieto henkilön kuolemasta sekä henkilön matkustusasiakirjan tiedot. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 52.)

Rahanpesulain 38 §:ssä on määritelty viranomaiset joiden toiminnassaan tulee

kiinnittää huomiota rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja selvittämiseen. Näiden kyseisten viranomaisten on myös ilmoitettava tehtäviensä yhteydessä ilmi tulleiden epäilyttävien liiketoimien tai terrorismin rahoittamisen epäilystä rahanpesun selvittelykeskukselle. Näihin kyseisiin viranomaisiin kuuluvat tulliviranomaiset, rajavartiolaitosviranomaiset, veroviranomaiset, ulosottoviiranomaiset ja konkurssiasiamiehet. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 53.)

Kunkin viranomaisen päätettävissä on, miten he täyttävät laissa säädetyn velvollisuuden. Heidän tehtäväksi jää se, mitkä ovat sellaisia tehtävänäalueita, joilla rahanpesun ja terrorismin rahoituksen kannalta merkityksellistä tietoa voi tulla esiin. Näillä alueilla työskentelevien henkilöiden on kiinnitettävä huomiota rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen havainnoimiseen. Lisäksi viranomaisen tulee mahdollistaa tämä kehittämällä työmenetelmät sellaisiksi että se on käytännössä mahdollista. Viranomaisen huolehtimisvelvoite edellyttääkin, että tehtävien hoidon yhteydessä ilmitulleet epäilyttävät liiketoimet tai terrorismin rahoittamisen epäilyt ilmoitetaan rahanpesun selvittelykeskukselle. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 54.)

7.4 Seuraamukset ilmoitusvelvollisen laiminlyönnistä

Rahanpesulaki velvoittaa ilmoitusvelvollisen noudattamaan erityistä huolellisuutta. Ilmoitusvelvollinen joutuu korvaamaan vahingon, mikäli tämä ei ole noudattanut erityistä huolellisuutta ja näin on aiheuttanut asiakkaalle liiketoimen selvittämisestä, epäilyttävän liiketoimen ilmoittamisesta tai liiketoimen keskeyttämisestä tai liiketoimesta kieltäytymisestä taloudellista vahinkoa. Taloudellinen vahinko on ainoa mitä korvausvelvollisuus koskee. Rahanpesulain 40–43 §:ssä on lueteltu seuraamuksia rahanpesulaissa määriteltyjen velvollisuuksien rikkomisesta. Näitä ovat: tuntemisvelvollisuuden rikkominen, rekisteröintirikkomus, rahanpesun ilmoitusrikkomus sekä maksupalvelu rikkomus. (Keskusrikospoliisi/Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 55.)

Tuntemisvelvollisuuden rikkomiseen syyllistyy se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo asiakkaiden tuntemista tai tuntemistietojen säilyttämisestä sääde-

tyn velvollisuuden. Henkilö joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta lainlyö rekisteröintivelvollisuuden, jatkaa edelleen rekisteröinnin yhteydessä kielletyn toiminnan harjoittamista, syylistyy rekisteröintirikkomukseen. Rahanpesun ilmoitusrikkomus tarkoittaa sitä, jos henkilö jättää tekemättä rahanpesuilmoituksen tai jättää tekemättä selonottovelvollisuuden. Maksupalvelurikkomukseen syylistyy se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo maksajan tiedotasetusta tietyillä osilla. (Keskusrikospoliisi/ Rahanpesun selvittelykeskus, Parhaat käytänteet 2009: 55.)

8 Yhteenveto

Rahanpesu on yleistynyt rikosmuoto nykyään ja sen estämiseksi on tehty lainmuutoksia ja muita parannuksia. Se on myös erittäin hankalasti valvottava ja sen valvomiseksi täytyy useiden tahojen tehdä yhteistyötä rahanpesun kitkemiseksi. Entisaikoihin verrattuna uudet lait ja asetukset ovat helpottaneet rahanpesun oikeudellisia tulkintoja. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi pyritään koko ajan tekemään parannettavia muutoksia. Nykyään rahanpesusta kiinni jääminen on yhä todennäköisempää. Tämä johtuu uusista selkeistä säännöistä. Rahanpesu on tulevaisuudessa yhä suurempi riski, varsinkin ulkomailta tulevien rikollisten keskuudessa.

Uusi lainsäädäntö ja asetukset tuovat myös enemmän ilmoitusvelvollisuusvastuuta useille yrityksille ja esimerkiksi asianajajille. Heidän täytyy tuntea asiakkaansa hyvin ja ilmoitus epäilyttävästä liiketoimesta täytyy tehdä välittömästi aikailematta. Tämän takia yritysten täytyy jakaa työntekijöille informaatiota ilmoitusvelvollisuudesta ja tarpeen tullen taata heidän turvallisuus. Yrityksen täytyy myös olla ajantasalla lainsäädännöstä, jottei ilmoitusvelvollisuus unohdu epäilyttävän liiketoimen sattuessa. Jos ei uutta lainsäädäntöä tunne, voi ilmoitusvelvolliselle tulla sakkoja huolimattomuudesta, koska ei ole tehnyt ilmoitusta epäilyttävästä liiketoimesta.

Ilmoitusvelvollisen tulee tuntea asiakkaansa heti liikesuhteen alusta alkaen. Hänen täytyy myös todentaa asiakkaansa henkilöllisyys asiakirjoista tai jostain muusta luotettavasta lähteestä. Ilmoitusvelvollisen täytyy säilyttää asiakkaan tiedot huolella ja päivittää niitä tarpeen tullen. Hänen täytyy myös ottaa selvää asiakkaan liiketoiminnasta ja tarkkailla tätä koko liikesuhteen aikana. Ilmoitusvelvollisella on myös selontotovelvollisuus ja ilmoitusvelvollisuus asiakkaastaan. Selontotovelvollisuus tarkoittaa siis sitä, että jos liiketoimi poikkeaa tavanomaisesta, täytyy ilmoitusvelvollisen selvittää tarkoitus palvelujen käytölle, jos liiketoimi poikkeaa asiakkaan normaalista toimesta tai tapahtuu esimerkiksi jokin outo maksujärjestely. Ilmoitusvelvollisen täytyy säilyttää asiakkaan tuntemista koskevat tiedot vähintään viiden vuoden ajan.

Ilmoitusvelvollisen täytyy ilmoittaa heti epäilyksensä epäilyttävästä liiketoimesta. Ilmoitukset tulee aina tehdä sähköisesti. Poikkeuksena voi olla se, että ei ole esimerkiksi internetin käyttömahdollisuutta. Silloin tiedot tulee lähettää postitse tai faksata keskusrikospoliisille. Kaikki tiedot tulee antaa maksutta keskusrikospoliisille. Ilmoitusvelvollinen ei saa myöskään paljastaa ilmoituksen tekoa henkilölle, jonka kohteena epäily on, eikä myöskään muille ihmisille. Myös ilmoitusvelvollisen alaisia koskee sama salassapitovelvollisuus. Poikkeuksena tästä on, että ilmoitusvelvollinen voi luovuttaa toiselle ilmoitusvelvolliselle Suomessa tai ETA-valtiossa, jos tämäkin on osallisena liiketoimessa missä epäilty on myös.

Rahanpesua Suomessa valvovat useat tahot. Päällimmäisenä on tietenkin rahanpesun selvittelykeskus. On myös useita valvontaviranomaisia, jotka noudattavat rahanpesulain noudattamista. Kaikilla valvovilla viranomaisilla on oltava täydet valtuudet ilmoitusvelvollisten seuraamiseen ja muiden tehtävien hoitamiseen. Itse laissa ei ole kuitenkaan määritelty valvonnan keinoista tai määrystä. Nämä asiat ovat valvontaviranomaisten itse päätettävissä. Keino voidaan suorittaa riskiperusteisesti sen perusteella, millainen rahanpesutapaus on kyseessä. Valvontaviranomaisen täytyy tehdä ilmoituksensa aina rahanpesun selvittelykeskukselle. Valvontaviranomaisilla on täysi oikeus päästä tarkastamaan ilmoitusvelvollisen kirjainpito, sähköiset dokumentit ja muut asiakirjat. Rahanpesun selvittämiskeskukseen päätehtävä on rahanpesun ja terrorismin rahoituksen selvittäminen ja estäminen. Tämä lähinnä tarkoittaa rahanpesuilmoituksen vastaanottamista ja sen selvittämistä. Rahanpesun selvittelykeskuksen toimintaa puolestaan valvoo sisäasiainministeriö. Lisäksi on myös vielä rahanpesurekisteri, joka on henkilörekisteri joka automaattisesti päivittyy lisätietojen tullessa.

9 Opinnäytetyö prosessista

Lähdin työni kanssa hieman verkkaisesti liikkeelle ja sain oikeastaan vasta syksyllä 2011 kipinän kirjoittamiseen. Kirjoittamista on hieman hankaloittanut se, että on ollut töissä samaan aikaan, joten ei ole vain yksinkertaisesti jaksanut kirjoittaa iltaisin. Onneksi sain otettua itseäni niskasta kiinni ja pääsin työstämään tekstiä. Aihe oli todella mielenkiintoinen ja siihen perehtyminen oli mukavaa. Opin asias- ta hyvin paljon ja sen takia voinkin todeta, että aihe on todella monipuolinen mutta myös erittäin haastava. Olen oppinut tarkkailemaan asioita uudesta näkökul- masta ja olen huomannut, että olen ruvennut tarkkailemaan lukemistani rahanpesu- artikkeleista olisiko mainintaa esimerkiksi ilmoitusvelvollisuudesta tai siihen kuulusvasta asiasta. Materiaalina on pääosin käyttänyt rahanpesun selvittylekes- kuksen vuosikirjaa, josta sain suurimman osan tiedoista. Lisäksi perehdyin uuteen rahanpesulakiin ja hallituksen esitykseen (25/2008). Aiheen vuoksi on joutunut todella paljon pätkäilemään ja miettimään merkitystä. Opinnäytetyön kulun sain mielestäni tehtyä hyvin loogiseksi ja rakenneltaan sopivaksi. Kehitettävää työn kulussa mielestäni olisi voinut kyllä olla. Esimerkiksi olisin voinut ruveta kirjoit- tamaan aiemmin ja eikä ihan viime tingassa. Oikeustapauksia olisin voinut myös hankkia. Aiheesta toisaalta on hyvin vaikea saada tapauksia sen harvinaisuuden vuoksi. Loppujen lopuksi olen tyytyväinen työhöni ja oli todella mielenkiintoista tutkia kyseistä aihetta. En kadu työni aihetta hetkeäkään.

LÄHTEET

Asianajaliiton tiedotteet ja lausunnot. 2010. Helsinki. Suomen Asianajajaliitto. Viitattu 6.3.2012.

http://www.asianajajaliitto.fi/viestinta/tiedotteita_ja_lausuntoja/arkisto/2010/lausunto_rahanpesun_kriminalisoinnin_muutostarpeista.html

HE 285/10. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi rikoslain 32 luvun 6 ja 14 §:n sekä kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain 15 §:n muuttamisesta. 2010. Helsinki. Eduskunta. Viitattu 6.3.2012.

<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=HE+285/2010&base=erhe&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>

Neira, T., Perämää, J. & Vasara, P. 2003. Rahanpesurikokset oikeuskäytännössä II. Vantaa. Keskusrikospoliisi. Viitattu 3.3.2013.

[http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/Rahanpesurikokset%20oikeusk%20C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6ss%C3%A4_2004/\\$file/Rahanpesurikokset%20oikeusk%20C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6ss%C3%A4_2004.pdf](http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/Rahanpesurikokset%20oikeusk%20C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6ss%C3%A4_2004/$file/Rahanpesurikokset%20oikeusk%20C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6ss%C3%A4_2004.pdf)

Neira, T., Perämää, J. & Vasara, P. 2003. Rahanpesurikokset oikeuskäytännössä V. Vantaa. Keskusrikospoliisi. Viitattu 5.4.2012.

[http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/Rahanpesurikokset%20oikeusk%20C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6ss%C3%A4_20V/\\$file/Rahanpesurikokset%20oikeusk%20C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6ss%C3%A4_20V.pdf](http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/Rahanpesurikokset%20oikeusk%20C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6ss%C3%A4_20V/$file/Rahanpesurikokset%20oikeusk%20C3%A4yt%C3%A4nn%C3%B6ss%C3%A4_20V.pdf)

Ns. itsepesun kriminalisointia pohtineen työryhmän muistio. 2011. Helsinki. Oikeusministeriö. Viitattu 8.4.2012.

<http://www.om.fi/Satellite?blobtable=MungoBlobs&blobcol=urldata&SSURIapptype=BlobServer&SSURIcontainer=Default&SSURIsession=false&blobkey=id&blobheadervalue1=inline;%20filename=Itsepesuty%C3%BD%C3%BDryhm%C3%BD%C3%BDn%20muistio.pdf&SSURIsscontext=Satellite%20Server&blobwhere=1296730740888&blobheadervalue1=Content-Disposition&ssbinary=true&blobheader=application/pdf>

Opas rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä. 2009. Helsinki. Suomen Asianajajaliitto. Viitattu 5.4.2012.

http://www.asianajajaliitto.fi/saantely/muut_saadokset_ja_ohjeet/rahanpesu

Perustietoa talousrikoksista. 2012. Perustietoa talousrikos.fi verkkosivuilla. Viitattu 1.3.2012. <http://www.talousrikos.fi/tietoa/rahanpesurikokset> Rahapesurikoksia

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen. 2012. Finanssivalvonta. Helsinki. Viitattu 7.3.2012.

http://www.finanssivalvonta.fi/FI/VALVONTA/MARKKINAVALVONTA_JA_MENETTELYTAPPAVALVONTA/RAHANPESUN_ESTAMINEN/Pages/Default.aspx

Rahanpesun selvittelykeskuksen vuosikertomus. 2010. Vantaa. Keskusrikospoliisi.

Viitattu 13.3.2012.

[http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/RAP_vuosikertomus%202010/\\$file/RAP_vuosikertomus%202010.pdf](http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/RAP_vuosikertomus%202010/$file/RAP_vuosikertomus%202010.pdf)

Rahanpesun torjunnan parhaat käytänteet. 2009. Vantaa. Keskusrikospoliisi. Viitattu 1.3.2012.

[http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/Rahanpesun%20torjunnan%20parhaat%20k%C3%A4yt%C3%A4nteet/\\$file/Rahanpesun%20torjunnan%20parhaat%20k%C3%A4yt%C3%A4nteet.pdf](http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/files/Rahanpesun%20torjunnan%20parhaat%20k%C3%A4yt%C3%A4nteet/$file/Rahanpesun%20torjunnan%20parhaat%20k%C3%A4yt%C3%A4nteet.pdf)

Suomen säädökokoelma N:o 503-509. 2008. Helsinki. Eduskunta. Viitattu 9.4.2012. <http://www.finlex.fi/fi/laki/kokoelma/2008/20080082.pdf>

Terrorismin rahoitus ja yleishyödylliset yhteistöt. 2009. Vantaa. Keskusrikospoliisi. Viitattu 9.4.2012.

[http://www.poliisi.fi/poliisi/hallitus/home.nsf/files/Terrorismin%20rahoitus%20ja%20yleishyodylliset%20yhteisot/\\$file/Terrorismin%20rahoitus%20ja%20yleishyodylliset%20yhteisot.pdf](http://www.poliisi.fi/poliisi/hallitus/home.nsf/files/Terrorismin%20rahoitus%20ja%20yleishyodylliset%20yhteisot/$file/Terrorismin%20rahoitus%20ja%20yleishyodylliset%20yhteisot.pdf)

Törkeästä rahanpesusta aina rangaistus. Lakimiesuutiset. 2012. Viitattu 3.3.2012. <http://www.lakimiesuutiset.fi/node/936>